

Nr 38.

Ankom till riksdagens kansli den 3 juni 1919 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete ävensom i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § i nyssnämnda lag.

Närvarande: herrar Åkerman, Gezelius*), greve Spens, Fagerlin, Lagerkvist*), Fant*), Lillienau, Lindley, Hederstierna, Carlsson i Frosterud, Rehn*), Carlson i Karlshamn, Johanson i Gäre*), Carlsson i Solberga och Billqvist*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Genom en den 11 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 175, vilken blivit hänvisad till första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Kungl. propositionen nr 175 och i ämnet väckta motioner.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

I samband med berörda proposition har utskottet till behandling förehåft följande i ämnet väckta och till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

inom första kammaren

nr 30 av herr *Ljunggren* med instämmande av herr *Wavrinsky* och nr 72 av herr *Ödlund* samt

inom andra kammaren

nr 78 av herr *Lövgren* i Nyborg med instämmande av herrar *Engberg* och *Vennerström*,

nr 79 av herr *Tengdahl*,
 nr 182 av herr *Eriksson* i Grängesberg och
 nr 348 av herr *Hagman* i Stockholm.

Av dessa motioner hava samtliga utom herr *Hagmans* blivit väckta och till utskottet hänvisade, innan den kungl. propositionen förelagts riksdagen.

Herr
Ljunggrens
 motion.

Herr *Ljunggren* har i sin motion hemställt, att 4 § och av densamma beroende paragrafer i lagen om försäkring för olycksfall i arbete måtte erhålla följande lydelse:

- § 4. Försäkringen äger rum i riks-försäkringsanstalten.
- § 15. Avgift för försäkring — — — — —
 risk, som försäkringen avser; och kan förty — — — — —
 äger rum.
- § 16. Såsom bidrag till — — — — i 11 § omförmäles.
 Övriga omkostnader — — — — statsmedel.
- § 17 st. 1. Arbetsgivaren är pliktig — — — — — till
 försäkringsrådet och riks-försäkringsanstalten lämna — — —
 — — — ersättningsbelopp.
- § 28 utgår.
- § 29. Grunderna för — — — — — av Konungen.
- § 33. Över beslut av riks-försäkringsanstalten rörande er-
 sättning — — — — — klagan ej föras.
- § 34 st. 1. Underlåter arbetsgivare — — — — — eller
 22 § åligger straffas med böter.
- § 35. Arbetsgivare vare berättigad — — — — — utom
 arbete.
 Har försäkring — — — — — efterrättelse.
 Avtal om — — — — — av riks-försäkringsanstalten, dock
 att utan — — — — — fiskare.
- § 37. Intill dess — — — — — efterrättelse.
 Kan — — — — — i arbetsgivarens ställe av
 riks-försäkringsanstalten, ägande anstalten — — — — —
 utgivits.

Herrar *Öd-*
lunds och
Tengdahls
 motioner.

Herrar *Ödlund* och *Tengdahl* hava i sina likalydande motioner hemställt att 6, 9 och 37 §§ i olycksfallsförsäkringslagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 6. Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet eller vid färd till och från detsamma, skall, på grund av försäkringen, — — — — —

§ 9. — — — — —

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten 2,500 kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten 500 kronor, skall den beräknas till detta belopp.

§ 37. — — — — —
dock att den dagliga sjukpenningen skall utgå med följande belopp, nämligen

a) 2 kronor,	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) 2 »	25	öre,	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
c) 2 »	75	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
d) 3 »	50	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Herr *Lövgren* i Nyborg har i sin motion hemställt, att 2 § i olycksfallsförsäkringslagen måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Herr *Lövgrens* motion.

§ 2. I denna lag — — — — —
— — — — —
— — — — —
överstiger *tiotusen* kronor — — — — —
— — — — —

samt att denna ändring måtte erhålla retroaktiv verkan från den 1 januari 1918.

Herr *Eriksson* i Grängesberg har i sin motion hemställt om sådan ändring i förevarande lag,

Herr *Erikssons* i Grängesberg motion.

att från och med den 1 januari 1920 i denna lag stadgad försäkring för skada till följd av olycksfall i arbete endast må äga rum i riks-försäkringsanstalten;

att lagens 35 § måtte få följande ändrade lydelse:

35 §. Arbetsgivare — — — delägares arbetare.

Har försäkring — — — till efterrättelse.

Avtal om annan försäkring må ej avslutas av riks-försäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses — — — för fiskare.

att lagens 37 § måtte få följande förändrade lydelse:

37 §. Intill dess — — — stadgade grunder, dock att den dagliga sjukpenningen skall utgå med följande belopp, nämligen:

- a) två kronor, om den skadade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts pensionsavgift med tre kronor eller om pensionsavgift ej påförts;
- b) två kronor tjugufem öre, om pensionsavgiften utgör fem kronor;
- c) två kronor sjuttiofem öre, om pensionsavgiften utgör åtta kronor;
- d) tre kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor; samt att — — —, ersättas av statsmedel.

Herr
Hagmans
i Stockholm
motion.

Slutligen har herr *Hagman* i Stockholm i sin motion hemställt, att riksdagen ville besluta, att andra punkten i 9 § i lagen om försäkring för olycksfall i arbete av den 17 juni 1916 måtte erhålla följande lydelse:

9 § andra punkten. Har under längre eller kortare tid av arbetsdagen eller året den skadade icke utfört enligt denna lag försäkringspliktigt arbete eller eljest icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.

Alternativt har herr *Hagman* hemställt, att, därest hans ovan angivna yrkande ej skulle av riksdagen bifallas, riksdagen måtte fastställa det minimibelopp, som anges i 9 § i olycksfallsförsäkringslagen, till 720 kronor.

I fråga om vad motionärerna till stöd för sina yrkanden anfört får utskottet hänvisa till nämnda motioner, i den mån ej redogörelse för dem lämnas här nedan i samband med behandlingen av de särskilda bestämmelserna i ifrågavarande lagförslag.

Jämlikt § 46 riksdagsordningen har utskottet utverkat Kungl. Maj:ts befallning till försäkringsrådet och riksförsäkringsanstalten att avgiva yttrande, försäkringsrådet över samtliga motioner utom herr *Hagmans* samt riksförsäkringsanstalten över samtliga avgivna motioner; och får utskottet, i den mån ej redogörelse därför här nedan lämnas, hänvisa till de inkomna yttrandena, som finnas fogade som bilagor till detta utlåtande.

Den kungl. propositionen, nr 175, har närmast föranletts av riks försäkringsanstaltens skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 januari 1919, vari riks försäkringsanstalten underställt Kungl. Maj:ts prövning förslag till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen. Vid anmälan i statsrådet av nyssnämnda skrivelse framhöll departementschefen, att, ehuru den vid tillämpningen av nämnda lag vunna erfarenheten ådagalagt, att vissa ändringar i lagen erfordrades även i andra delar, som ej berörts av riks försäkringsanstalten, det likväl syntes honom lämpligt att, då socialförsäkringskommittén komme att i sammanhang med sitt förslag i övrigt avgiva förslag jämväl till vissa ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, nu till omedelbart avgörande upptaga förslag endast i sådana hänseenden, beträffande vilka på grund av efter lagens tillkomst inträdda förändrade förhållanden eller vunnen erfarenhet snar ändring syntes angelägen. Vid sådant förhållande har i propositionen underställts riksdagens prövning endast de av riks försäkringsanstalten väckta frågor jämte vissa närliggande spörsmål.

De i propositionen och motionerna föreslagna ändringarna i olycksfallsförsäkringslagen åsyfta sådan ändring

1) i 1 resp. 6 §, att med olycksfall *i arbete* likställes olycksfall, som träffar arbetare *på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden* (propositionen), resp. *vid färd till och från arbetet* (motioner);

2) i 2 §, att den däri stadgade avlöningsgränsen av 5,000 kronor, till vilket belopp en persons årliga arbetsförtjänst högst må uppgå för att han i lagens mening skall anses som arbetare, höjes till 9,000 kronor (propositionen), resp. 10,000 kronor (motion);

3) i 9 § *första stycket*, att skälighetsprövning med avseende å arbetsförtjänstens beräkning tillämpas i alla fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, vari olycksfallet inträffat (motion);

4) i 9 § *tredje stycket*, att det däri stadgade belopp, 1,800 kronor, vartill genom olycksfall skadad persons årliga arbetsförtjänst högst må beräknas, höjes till 2,400 kronor (propositionen), resp. 2,500 kronor (motioner);

5) i 9 § *tredje stycket*, att det däri stadgade belopp, 300 kronor, vartill skadad persons årliga arbetsförtjänst lägst må beräknas, höjes till 450 kronor (propositionen), resp. 500 eller 720 kronor (motioner);

6) i 35 § *sista stycket*, att möjlighet beredes för försäkring med ersättningar till högre belopp än de i lagen angivna (motion);

7) i 37 § första stycket, att den för en viss grupp inkomsttagare stadgade högsta sjukpenningen under karenstiden av 2 kronor 50 öre för dag höjes till 3 kronor 50 öre, där den skadades till grund för pensionsavgiften lagda taxerade belopp uppgår till 1,800 kronor eller mera (propositionen), resp. att den dagliga sjukpenningen under karenstiden *beträffande samtliga fyra i lagrummet angivna inkomstkategorier* höjes med 1 krona (motioner);

8) att den i lagen stadgade försäkring för skada till följd av olycksfall i arbete, som för närvarande äger rum såväl i riks-försäkringsanstalten som visst ömsesidigt olycksfallförsäkringsbolag, endast äger rum i riks-försäkringsanstalten (motioner).

1:o)

**Ersättning
vid olycks-
fall på väg
till eller
från ar-
betet.**

Försäkring enligt olycksfallsförsäkringslagen avser jämlikt bestämmelserna i lagens 1 § skada till följd av olycksfall *i arbetet*. I propositionen föreslås, såsom nämnts, att med olycksfall i arbetet skall likställas olycksfall, som träffar arbetare på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden.

**Nuvarande
rättstillämp-
ning.**

Med den tolkning, som i praxis ansetts böra givas åt begreppet olycksfall i arbete, hava olycksfall, som drabba arbetare *på väg till eller från arbete* vanligen endast under vissa förutsättningar ansetts som olycksfall i arbetet. Sålunda har, såsom redan 1916 års riksdags särskilda utskott framhöll, såsom olycksfall, för vilka ersättning borde utgå, i allmänhet i praxis betraktats olycksfall, som träffade arbetare inom arbetsområdet, även då han icke vore sysselsatt med sitt egentliga arbete, till exempel på vägen från eller till arbetet, i vad den fölle inom arbetsområdet. Vidare utginge ersättning vid olycksfall på väg till eller från arbete, då arbetaren färdades med ett arbetsgivarens, för arbetarna avsett transportmedel eller arbetaren enligt arbetsgivarens uppdrag begåve sig från en arbetsplats till en annan eller från det egentliga arbetsstället skickades till utarbete på annan plats (till exempel montörer), eller då arbetaren till eller från bostaden medförde föremål, som skulle bearbetas eller som bearbetats. Jämväl i fråga om dessa fall måste man emellertid, framhöll utskottet, fasthålla den allmänna regeln, att orsakssammanhang skulle föreligga mellan företaget och verksamheten.

**Riks-
försäkrings-
anstalten.**

I sin ovannämnda skrivelse till Kungl. Maj:t har riks-försäkringsanstalten på anförda skäl och under framhållande jämväl av att i den

utländska lagstiftningen under de senare åren spårades en tendens att i lag bekräfta och delvis även utsträcka den så småningom redan genom praxis i viss grad utbildade rätt för arbetaren till ersättning för olycksfall på väg till eller från arbetet hemställt om införande i lagen av en bestämmelse, att olycksfall, som drabbade arbetare *på väg till eller från arbetet till bostaden, må likställas med olycksfall i arbetet, såvida icke den skadade på grund av i eget intresse eller av annan orsak, som icke stode i samband med hans arbetsanställning, avvikit från de av honom vanligen använda vägar.*

Försäkringsrådet anförde i sitt utlåtande över riksförsäkringsanstaltens berörda skrivelse bland annat, att, då socialförsäkringskommittén, enligt vad försäkringsrådet under hand erfarit, i sammanhang med sitt förslag till sjukförsäkring torde komma att framlägga förslag till en del ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, det syntes försäkringsrådet lämpligast, att riksförsäkringsanstaltens framställning i förevarande avseende upptoges till behandling i samband med berörda förslag till ändringar av lagen.

Försäkrings-
rådet.

Departementschefen erinrade till en början om den nuvarande tolkningen av begreppet olycksfall i arbete samt framhöll såsom belysande i sådant avseende en av riksförsäkringsanstalten lämnad uppgift, att av under tiden 1 januari—30 november 1918 anmälda, under väg till eller från arbetet inträffade 137 olycksfall, som drabbat i riksförsäkringsanstalten ej utom arbetet försäkrade, olycksfallet i 44 fall ansetts såsom olycksfall i arbetet och i enlighet därmed ersättning från riksförsäkringsanstalten tillerkänts. Departementschefen framhöll vidare, att, även om vissa bestämda principer följdes vid avgörande av frågan i vad mån olycksfall på väg till eller från arbetet skulle anses som olycksfall i arbetet, en viss tveksamhet dock ofta kvarstode för den beslutande myndigheten, ävensom att de tillämpade principerna för den skadade arbetaren och hans arbetsgivare ej sällan tedde sig svårförståeliga och kanske understundom i det särskilda fallet rent av godtyckliga, varefter departementschefen vidare yttrade:

Departements-
chefen.

»Mot en utsträckning av den obligatoriska försäkringen till att avse olycksfall, inträffade på väg till eller från arbetet, har huvudsakligen anförts, att sådana olycksfall drabbade arbetarna å område, med avseende vara arbetsgivaren icke hade någon som helst förfoganderätt, utan som undandrog sig åtgärder från hans sida för undvikande av olycksfall. Överhuvud stode dylika olycksfall ej i något förhållande till det ifrågavarande yrkets farlighet, något som även medförde svårigheter vid beräkning av olycksfallsrisken och premiernas belopp. Det funnes

icke heller tillräckliga skäl, varför kostnaderna för sådan utsträckning av försäkringen skulle drabba arbetsgivarna. Dessa invändningar kunna enligt min mening icke fränkännas ett visst teoretiskt berättigande men synas mig dock delvis skjuta över målet. Även beträffande olycksfall, som inträffat under arbetet, kan det ofta påstås, att de icke kunnat undvikas genom några som helst åtgärder från arbetsgivarens sida. Den moderna olycksfallsförsäkringen bygger ju icke heller på arbetsgivarens ansvarighet såsom grundval för hans förpliktelser. I och för sig måste det väl anses lofvärt, att de rättsskipande myndigheterna visat en benägenhet att finna sådana anknytningsmoment mellan inträffade olycksfall och själva arbetet, som kunnat föranleda ersättning även vid ganska avlägset orsakssammanhang. Men i den mån praxis utvecklats i nu nämnd riktning synas några vägande invändningar icke heller kunna riktas mot en ytterligare utsträckning av den lagstadgade ersättningsskyldigheten i nu ifrågavarande avseende. Det kan för övrigt hävdas, att även de i allmänhet med den nödvändiga färdan till eller från arbetet förenade risker böra i sista hand bäras av det företag, åt vars tjänst arbetaren ägnar sin arbetskraft och av vars avkastning kostnaderna för arbetarens uppehälle måste utgå, varför någon strängt principiell åtskillnad mellan dessa och de under arbetet inträffade olycksfallen näppeligen kan upprätthållas. Under anförda förhållanden måste det också för arbetaren te sig skäligen naturligt, att så icke äger rum. Den ökning i kostnaden för den obligatoriska olycksfallsförsäkringen, som blir en följd av även de nu ifrågavarande olycksfallens inordnande under densamma, lär ej heller kunna för arbetsgivarna bliva av någon avsevärdare betydelse. Att låta denna fråga anstå till en kommande, mera allmän revision av olycksfallsförsäkringslagen, såsom försäkringsrådet ifrågasatt, synes mig icke nödigt, då en därav påkallad lagändring icke torde hava närmare sammanhang med de övriga ändringar, som må finnas påkallade vid en sådan revision.»

Efter att hava redogjort för den av riksförsäkringsanstalten efter utländskt mönster föreslagna begränsningen av arbetsgivarens ansvar i förevarande avseende yttrade departementschefen härom vidare:

»Givetvis kan det ofta inträffa, att vägen till eller från arbetet icke tages från eller till bostaden, utan exempelvis från eller till närbeläget måltidsställe eller annan utom arbetsområdet belägen plats, vilken arbetaren kan hava liknande intresse i att under uppehåll i arbetet besöka som den egna bostaden. Ur denna synpunkt sett kunde det synas motiverat, att, såsom också motionsvis inom riksdagen föreslagits, den ifrågavarande utvidgningen av försäkringens omfattning utan särskilt angiven inskränkning gäves avseende på fall, då arbetare färdas till eller från arbetet. Där-

igenom skulle emellertid komma att under försäkringen inbegripas såväl fall, då arbetaren kanske i mer eller mindre direkt strid mot arbetsavtalet under arbetstiden vart som helst avlägsnade sig från arbetsplatsen, som även fall, där efter slutat arbete för dagen arbetaren i något lika enskilt intresse begåve sig från arbetsplatsen till vilken annan plats som helst än bostaden; och detta utan avseende därå, om arbetaren härigenom utsatte sig för en kanske ingalunda obetydlig olycksfallsrisk. För en dylik risk synes emellertid arbetsgivaren i så fall skäligen icke böra göras ansvarig. Med avseende å arbetarens regelmässigt erforderliga färd mellan bostaden och arbetsplatsen te sig förhållandena annorlunda, och det särskilt i de talrika fall, där bostaden tillhör arbetsgivaren eller av honom anskaffats eller bestämts eller är belägen å mark, där den verksamhet utövas, i vars intresse arbetaren arbetar. Om jag sålunda anser mig böra tillstyrka, att arbetsgivaransvar i ifrågasvarande avseende begränsas till fall, där fråga är om färd från bostaden till arbetet och från arbetet till bostaden, synes det mig å andra sidan icke erforderligt att härvid uttryckligen i lagtexten foga någon särskild sådan begränsning, som riksförsäkringsanstaltens förslag innefattar. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att, om arbetaren drabbas av olycksfall under ett i sitt enskilda intresse gjort avbrott på vägen, t. ex. under besök för egen räkning i en affärslokal eller dylikt, eller under det han, utan att därtill hava föranletts i något intresse, som sammanhänger med arbetet, tagit någon avväg, vilken han lägligen icke bort eller behöft begagna, han därunder icke bör anses hava befunnit sig på väg mellan arbetsplatsen och bostaden i den mening, varom här är fråga. Det torde utan olägenhet kunna överlätas åt rättstillämpningen att härvid, likasom även i fråga om tydningen av begreppet bostad och vad därmed i det särskilda fallet skäligen bör likställas, träffa det avgörande, som med hänsyn till omständigheterna i varje fall kan anses lämpligast.»

Såsom förut nämnts hava herrar *Ödlund* och *Tengdahl* i sina likalydande före propositionens framläggande avgivna motioner hemställt, att med olycksfall i arbete måtte utan inskränkning likställas olycksfall, som drabbade arbetare *vid färd till eller från arbetet*. Såsom skäl för sitt förslag hava motionärerna anfört huvudsakligen följande:

»Arbetaren har svårt att komma från det resonemanget, att han vid gången till och från arbetet är sysselsatt så att säga för arbetsgivarens räkning eller i rörelse i dennes intresse — vid gången *till* arbetet är väl detta åtminstone odisputabelt händelsen — eller i vart fall, att tvån-

Herrar
Ödlunds och
Tengdahls
motioner.

get att förflytta sig till och från hemvistet har ett sådant oupplösligt samband med arbetet, att olycksfallen vid dessa förflyttningar böra ersättas av arbetsgivaren. Även vid en sådan för övrigt icke dyrbar utvidgning av försäkringsplikten skall det givetvis uppstå gränssfall, som bli svåra att bedöma. En mängd fall, som nu väcka bekymmer icke minst hos dem, som vid tvist skola döma över dem, falla emellertid bort. Ett tillräckligt klargörande uttalande i motiveringen till eventuell lagändring torde vara nog för att gardera sig mot auspråk på ersättning för sådana olycksfall, som påtagligen icke ha med själva färden till och från arbetet att skaffa.»

Försäkrings-
rådet.

Efter att hava erinrat om sitt tidigare i ämnet avgivna utlåtande, däri försäkringsrådet förklarar sig anse det vara lämpligast, att förevarande fråga finge upptagas till behandling i samband med de ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, som socialförsäkringskommittén komme att föreslå, anförde försäkringsrådet i sitt över motionerna infordrade yttrande följande:

»Sedan emellertid Kungl. Maj:t i propositionen nr 175 till innevarande års riksdag ävenledes föreslagit intagande i lagen av en bestämmelse i enahanda syfte och frågan härigenom kommit i förändrat läge, anser sig försäkringsrådet, ehuru svårigheter med avseende å tolkningen av den föreslagna bestämmelsen utan tvivel komma att göra sig gällande, dock, med hänsyn till vad av föredragande departementschefen anförts, för sin del nu icke böra avstyrka en dylik utvidgning av begreppet »olycksfall i arbete», särskilt som någon avsevärd förhöjning av försäkringsavgifterna därav ej skulle föranledas. Dock torde kunna ifrågasättas, huruvida ej, i stället för lagändring, ett uttalande från riksdagens sida om innebörden av olycksfallsbegreppet i förevarande avseende skulle vara fullt tillräckligt för vinnande av det avsedda ändamålet.»

Riksförsäk-
ringsanstal-
ten.

I sitt likaledes över motionerna infordrade yttrande hänvisade riksförsäkringsanstalten till sin tidigare i ämnet gjorda framställning samt förklarade sig icke hava något att erinra mot vad av Kungl. Maj:t i denna del föreslagits.

Utskottets
yttrande.

I likhet med departementschefen finner utskottet en utvidgning av olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser i förevarande avseende motiverad. Att emellertid, såsom herrar Ödlund och Tengdahl i sina motioner föreslagit, låta utvidgningen av försäkringens omfattning utan särskilt angiven inskränkning få avseende på fall, då arbetare färdas till eller från arbetet, har utskottet ej ansett sig kunna förorda. Såsom departementschefen påpekat, skulle en dylik utvidgning bland annat kunna medföra, att olycksfall, som träffade en arbetare, vilken i uppenbar strid mot arbetsavtalet avlägsnade sig från arbetsplatsen, komme att

inbegripas under försäkringen, och detta även om arbetaren därigenom utsatt sig för en väsentligen ökad olycksfallsrisk. Den i propositionen ifrågasatta utvidgningen torde emellertid så till vida vara för inskränkt, som det föreslagna stadgandet icke efter orden komme att omfatta fall, då vägen till eller från arbetet icke toges från eller till bostaden. Olycksfall vid sådan färd torde emellertid i vissa fall böra inbegripas under försäkringen. Å andra sidan lär det föreslagna stadgandet gå längre, än vad med det-samma enligt departementschefens yttrande åsyftats. Den avfattning, som i propositionen givits åt stadgandet, lär nämligen lägga hinder i vägen för den rättstillämpning, som med stadgandet synes vara avsedd och jämväl enligt utskottets förmenande är önskvärd. Det torde därför vara nödvändigt, att i lagen uttryckligen fastslå som en förutsättning för ersättnings utgående, att visst orsakssammanhang förefinnes mellan olycksfallet och arbetet. I anslutning härtill har stadgandet givits den avfattningen, att såsom olycksfall i arbete skall ock anses olycksfall vid färd till eller från arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

2:o)

Enligt 2 § i olycksfallsfallsförsäkringslagen skall såsom arbetare i lagens mening ej anses den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren för år räknat överstiger 5,000 kronor. I propositionen föreslås, såsom nämnts, att detta belopp höjes till 9,000 kronor.

Höjning av
5,000
kronors
gränsen.

I överensstämmelse med sin vid tillkomsten av 1916 års olycksfallsförsäkringslag intagna ståndpunkt har riksförsäkringsanstalten i sin förutberörda skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagit, att, då en avlöningsgräns av 5,000 kronor icke på grund av de förhållanden, som nu rådde på det ekonomiska området, torde kunna bibehållas, ifrågavarande lönegräns måtte helt borttagas, därvid riksförsäkringsanstalten bland annat framhållit, att en dylik avlöningsgräns alltid måste bli mer eller mindre godtycklig, att, då vidare avlöningsförmånerna kunde växla från tid till annan, svårigheter att träffa avgörande, om försäkringsskyldighet föreläge eller ej, ofta uppstode, samt att borttagandet av lönegränsen skulle vara till avsevärd fördel ur förvaltningssynpunkt.

Riks-
försäkrings-
anstalten.

Försäkringsrådet förklarade sig icke hava något att erinra mot riksförsäkringsanstaltens förslag, att ifrågavarande lönegräns helt borttoges. Skulle emellertid allenast en höjning av lönegränsen anses böra ifråga-

Försäkrings-
rådet.

komma, torde den enligt försäkringsrådets mening icke böra sättas lägre än vid 7,500 kronor men möjligen böra bestämmas till en årsavlöning av 9,000 kronor.

Departements-
chefen.

Departementschefen ansåg, att de skäl, som vid lagens tillkomst anförts till stöd för en begränsning i omförmälda avseende, fortfarande måste anses äga giltighet, varför någon rubbning i lagens princip i förevarande hänseende ej kunde av honom tillstyrkas. Däremot syntes departementschefen en höjning av det i lagen nu avgivna beloppet 5,000 kronor till det av försäkringsrådet ifrågasatta, 9,000 kronor, vara väl motiverad av levnadskostnadernas allmänna stegring och lönenivåns därmed sammanhängande höjning.

Herr
Lövgrens
motion.

Såsom förut nämnts har herr *Lövgren* i Nyborg i sin före propositionens avgivande i ämnet väckta motion hemställt, att ifrågavarande avlöningsgräns måtte höjas till 10,000 kronor samt att denna ändring måtte erhålla retroaktiv verkan från den 1 januari 1918. Till stöd härför har motionären framhållit, att denna höjning vore nödvändig, för att de grupper av arbetare, som vid lagens ikraftträdande fölle under den samma, fortfarande måtte komma i åtnjutande av det skydd, som med lagen avsåges.

Försäkrings-
rådet och riks-
försäkrings-
anstalten.

Försäkringsrådet och riks-försäkringsanstalten hava i sina över motionen infordrade yttranden hänvisat till sina tidigare i ämnet gjorda uttalanden, därvid riks-försäkringsanstalten förklarar sig med styrka vidhålla sitt förut därutinnan gjorda yrkande.

Utskottets
yttrande.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att någon rubbning i den i lagstiftningen antagna principen om en viss begränsning i förevarande avseende åtminstone icke för närvarande bör göras. Utskottet kan alltså icke förorda, att den i 2 § bestämda avlöningsgränsen helt borttages. Däremot har utskottet icke något att erinra mot den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av avlöningsgränsen till 9,000 kronor. Att, på sätt motionären ifrågasatt, bestämma denna gräns än högre torde icke vara tillrådligt, och får utskottet därför avstyrka bifall till motionen i denna del. Vad beträffar tiden för ikraftträdandet av ifrågavarande lagändring, som liksom de övriga i propositionen innefattade ändringarna av Kungl. Maj:t föreslagits skola träda i kraft med ingången av år 1920, hade det givetvis, såsom departementschefen framhållit, varit önskvärt, om samtliga ändringar kunde snarast vinna tillämpning. På sätt riks-försäkringsanstalten framhållit, skulle emellertid, om så skulle ske under loppet av innevarande år, detta möta ganska betydande svårigheter. Vid

sådant förhållande och då det än mindre kan åt bestämmelserna givas retroaktiv tillämpning, såsom av motionären ifrågasatts för förevarande lagändrings del, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag i förevarande del.

3:o)

Enligt 9 § första stycket i olycksfallsförsäkringslagen skall den årliga arbetsförtjänsten anses utgöra hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Samma föreskrifter gälla, där den skadade under någon tid av året på grund av tillfälligt övertidsarbete eller annat särskilt förhållande åtnjutit väsentligt högre avlöning eller på grund av sjukdom eller annan oförvållad anledning åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, eller där den skadade är minderårig.

Som huvudregel gäller således, att såsom den skadades årliga arbetsförtjänst skall anses hela den avlöning, han hos arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat, åtnjutit under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet. Denna regel kommer emellertid endast i tillämpning i det fall, då arbetaren under hela året arbetat hos en och samma arbetsgivare (första punkten). Är så icke fallet, torde visserligen i många fall den avlöning, han hade hos arbetsgivaren, även komma att läggas till grund för beräkning av arbetsförtjänsten under den övriga tiden, men, om detta synes giva orimliga resultatet, skola de i andra punkten upptagna bestämmelserna om skälighetsprövning jämväl tillämpas.

Såsom nämnts har herr *Hagman* i sin motion yrkat, att i denna paragraf måtte uttryckligen stadgas, att skälighetsprövning med avseende

Skälighetsprövning vid beräkning av arbetsförtjänsten.

Herr Hagmans motion.

å arbetsförtjänstens beräkning måtte komma till tillämpning i alla fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, vari olycksfallet inträffat. Till stöd för detta sitt yrkande har motionären bland annat anfört:

»Vid tillämpningen av nu ifrågakomna lagstadganden har beträffande personer, som endast en del av dagen eller en del av året sysselsätta sig med försäkringspliktigt arbete och som övriga delar av dagen eller året äro sina egna arbetsgivare, fråga uppstått, huruvida vid beräkningen av årsinkomsten hänsyn endast skall tagas till den arbetsförtjänst, de haft i det försäkringspliktiga arbetet, eller med stöd av skälighetsprövningen hänsyn jämväl må tagas till deras arbetsförmåga under återstående delen av dagen eller året. Enligt vad riks försäkringsanstaltens protokoll för den 19 november 1918 i ett dylikt ärende utvisar, har inom riks försäkringsanstalten härvidlag gjort sig gällande olika meningar. Fallet gällde en person, som två timmar om dagen hade städning å ett kontor och som i övrigt utförde dels arbete för sitt hem, dels ock syning på ackord i sitt hem för olika personer. Majoriteten i riks försäkringsanstalten ansåg, att man vid bestämmandet av årsinkomsten endast skulle taga hänsyn till den arbetsförtjänst, som den skadade under de 2 timmarne om dagen haft som städerska, och fastställde arbetsförtjänsten till lagens minimibelopp 300 kronor, minoriteten däremot ansåg, att skälighetsprövning borde komma till tillämpning. Beslutet överklagades hos försäkringsrådet, som emellertid fastställde riks försäkringsanstaltens beslut. Riks försäkringsanstalten har i ett annat fall, där det gällde en hemmansägare, som om vintrarna brukade att utföra dagsverken vid en såg, men som övriga delen av året skötte sitt hemman, ansett att vid bestämmandet av årsinkomsten hänsyn endast skulle tagas till hans förtjänst av dagsverken under vintertiden, och beräknade med stöd härav årsinkomsten till endast 800 kronor. Mannen, som erhållit en svår skada, medförande 30 % invaliditet, tillerkändes förty endast en livränta av 160 kronor om året. Riks försäkringsanstalten har jämväl haft andra liknande fall under bedömande. Av ovanstående följer att man vid bestämmandet av årsinkomsten endast ansett sig böra taga hänsyn till den arbetsförtjänst, som den skadade förskaffat sig under den tid, som han sysselsatt sig med försäkringspliktigt arbete eller som han årligen brukar sysselsätta sig med sådant arbete. Beträffande självständiga företagare, som endast en mindre del av året sysselsätta sig med försäkringspliktigt arbete, kommer sålunda ofta minimigränsen till användning. Om en sådan person blir invalid, kommer han sålunda med nuvarande lagstiftning att få en livränta av 200 kronor, det må ha varit en aldrig så

arbetsför person. Om han genom olycksfallet avlider, kommer hans änka att få en livränta av 75 kronor, sålunda betydligt mindre än enligt 1901 års olycksfallsersättningslag, enligt vilken livränta till änkan utgick med 120 kronor och hans minderåriga barn 50 kronor mot 60 kronor i nyssnämnda 1901 års lag. Innan jag närmare ingår på den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av minimigränsen 300 kronor, får jag framhålla, att jag finner den lagtolkning, som i dessa här ovan angivna fall tillämpats, synnerligen orättvis för alla de kategorier, som endast en del av året eller dagen syssla med försäkringspliktigt arbete. Det gäller här verkligt stora kategorier av arbetare och arbeterskor, till exempel hustrur, som tidvis utföra lönearbete, torpare, som fullgöra ett mindre antal dagsverken om året, o. s. v.»

Riksförsäkringsanstalten har i sitt över motionen infordrade yttrande funnit det däri gjorda yrkandet värt synnerligt beaktande samt framhållit, att principen om en skälighetsprövning även i det fall, där den skadade under någon del av året utfört arbete, som icke vore hänförligt under lagen, vilken princip vore erkänd i våra närmaste grannländer, väl överensstämde med rättvisa och billighet. I anslutning till vad herr Hagman i denna del yrkat hemställde alltså riksförsäkringsanstalten, att andra punkten i 9 § måtte givas följande ändrade lydelse:

Riks-
försäkrings-
anstalten.

»Har under längre eller kortare del av (arbetstiden under)¹⁾ året den skadade arbetat i annan verksamhet eller ej utfört något arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten — — — — —
— — — — — prövas skäligt.»

Tillika hemställde riksförsäkringsanstalten, att denna lagändring genast måtte träda i kraft.

Även om det varit önskvärt, att sättet för arbetsförtjänstens beräknande särskilt för de av motionären angivna fall redan nu kunnat underkastas en närmare reglering, synes denna fråga dock böra bli föremål för ytterligare utredning och lämpligen kunna upptagas till behandling i samband med de förslag till ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, som socialförsäkringskommittén i sammanhang med sitt förslag i övrigt kommer att avgiva. Utskottet kan alltså icke förorda bifall till motionen i denna del. Utskottet har så mycket lättare förmenat sig kunna intaga denna ståndpunkt, som utskottet, såsom framgår av det följande under 4:o) och 5:o), ansett sig böra tillstyrka de av

Utskottets
yttrande.

¹⁾ Alternativt.

Kungl. Maj:t i förevarande paragraf föreslagna ändringarna, vilka äro betingade av de ändrade ekonomiska förhållanden, som inträtt efter lagens tillkomst.

4:o) och 5:o).

Höjning av
1800-
kronors och
300-kronors
gränserna.

Enligt 6 och 7 §§ olycksfallsförsäkringslagen skall vid olycksfall i arbete dels sjukpenning efter de 35 första dagarna efter dagen för olycksfallet (den s. k. karenstiden), dels ock livränta utgå i visst förhållande till den arbetsförtjänst, den skadade haft under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet (9 §). Vid förlust av arbetsförmågan utgår ersättning till skadad person med $\frac{2}{3}$ av den skadades (vid sjukpenning) dagliga eller (vid livränta) årliga arbetsförtjänst och vid nedsättning av arbetsförmågan med det lägre belopp, som svarar mot nedsättningen — dock att sjukpenning ej utgår, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst $\frac{1}{4}$, och livränta ej, där ej arbetsförmågan blivit nedsatt med minst $\frac{1}{10}$. I händelse av dödsfall utgår till änka eller änking samt minderårigt barn eller adoptivbarn ävensom eventuellt till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder, livränta likaledes beräknad efter den avlidnes årliga arbetsförtjänst enligt i 7 § angivna grunder.

Enligt lagens 9 § skall emellertid, om den årliga arbetsförtjänsten överstiger 1,800 kronor, det överskjutande beloppet ej tagas i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten 300 kronor, skall den beräknas till detta belopp. I propositionen föreslås, såsom nämnts, att dessa belopp höjas till 2,400 kronor resp. 450 kronor.

Riks-
försäkrings-
anstalten.

I sin ovanberörda framställning till Kungl. Maj:t har riksförsäkringsanstalten i förevarande avseende bland annat framhållit, att levnadskostnaderna sedan krigsutbrottet torde hava stegrats med i allmänhet mellan 100 och 200 procent. Även om arbetslönerna icke hållit jämna steg med levnadskostnadernas ökning, hade dock även lönenivån väsentligen höjts. Om man än antog, att så småningom i mån av levnadskostnadernas förbilligande arbetslönerna skulle komma att nedgå, låge det dock i öppen dag, att 1,800 kronor såsom maximum i förevarande avseende vore alltför lågt. Av en utav anstalten uppgjord tabell, upptagande 321 fall, vari invaliditetsersättning av riksförsäkringsanstalten tillerkänts, framginge, att den skadades verkliga arbetsinkomst i medeltal per fall uppgått till 1,892 kronor per år, d. v. s. överstigit det nu gällande maxi-

mum med inemot 100 kronor. För 159 av dessa fall, i vilka den verkliga årsinkomsten överstigit 1,800 kronor, hade medelinkomsten per år uppgått till ej mindre än 2,411 kronor. På grund av vad sålunda anförts ansåge riks försäkringsanstalten, att en höjning av den i lagen bestämda högsta arbetsförtjänst, efter vilken ersättningar skulle utgå, borde företagas. Vid en sådan höjning, som icke vore avsedd att erhålla endast en provisorisk karaktär, funne riks försäkringsanstalten en viss försiktighet böra iakttagas med hänsyn till svårigheten att beräkna penningvärdets fluktuationer samt till att en del ersättningar, såsom tillerkända livräntor, komme att utgå under lång tid framåt. Riks försäkringsanstalten ansåge därför, att vid höjningen icke finge fästas avgörande betydelse vid graden av penningvärdets nuvarande fall. På grund härav ansåge sig riks försäkringsanstalten icke böra föreslå högre höjning av ifrågakomna arbetsförtjänst än med $33\frac{1}{3}$ % av det för närvarande i lagen stadgade belopp, det vill säga en höjning från 1,800 kronor till 2,400 kronor.

I sitt över riks försäkringsanstaltens till Kungl. Maj:t gjorda framställning avgivna utlåtande anförde försäkringsrådet:

Försäkrings-
rådet.

»En höjning av ifrågavarande belopp måste på grund av de förhållanden, som nu rådde på det ekonomiska området, anses vara fullt berättigad. Framhållas borde emellertid, att en mera betydande höjning för vissa industrier syntes komma att medföra en avsevärt ökad ekonomisk belastning. Om än ett ännu högre maximibelopp än det av riks försäkringsanstalten föreslagna av 2,400 kronor skulle kunna anses önskvärt, syntes därför nödig försiktighet bjuda att nu icke gå längre än riks försäkringsanstalten föreslagit.»

Departementschefen ansåg i likhet med riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet, att en höjning av ifrågavarande maximibelopp, 1,800 kronor, vore erforderlig. Levnadskostnadernas allmänna stegring och lönenivåns därmed sammanhängande höjning — jämfört med vid lagens tillkomst rådande och då till grund lagda förhållanden — betingade givetvis en sådan höjning. Efter att hava omnämnt, att en inom socialstyrelsen verkställd utredning angående lönenivåns höjning under kris-tiden givit vid handen, att den genomsnittliga löneökningen för män och kvinnor, vuxna och minderåriga tillsammans, inom industrien i allmänhet under tiden 1913—1917 uppgått till omkring 45 % samt under tiden 1913—30 september 1918 till minst 90 %, ävensom att beträffande lantarbetarna daglönen för de manliga och kvinnliga daglönarna i arbetsgivarnas kost under perioden 1913—1918 stigit med i genomsnitt respektive 100 och 115 % samt för de manliga daglönarna i egen kost med omkring 130 % och för tillfälliga kvinnliga daglönare i egen kost med nära 150 %, förklarade departementschefen, att, såsom riks försäkringsanstalten och försäkringsrådet framhållit, en viss försiktighet vore av

Departements-
chefen.

nöden, då fråga vore om höjning av förevarande belopp, samt att han med hänsyn därtill icke hade något att erinra med avseende å det av riksförsäkringsanstalten föreslagna och av försäkringsrådet förordade beloppet 2,400 kronor.

I sammanhang med höjningen av maximibeloppet, 1,800 kronor, ansåg departementschefen, att en höjning borde vidtagas även av det minimibelopp, 300 kronor, vartill enligt lagens 9 § den årliga arbetsförtjänsten lägst skulle beräknas. Detta belopp syntes departementschefen skäligen böra bestämmas till 450 kronor.

Herrar *Öd-*
lunds och
Tengdahls
motioner.

I sina före den kungl. propositionens avlämnande väckta motioner hava herrar *Ödlund* och *Tengdahl* i förevarande avseende, såsom nämnts, föreslagit, att ifrågavarande maximi- och minimibelopp skulle höjas till respektive 2,500 och 500 kronor. Såsom skäl för sitt förslag anföra motionärerna huvudsakligen följande. Lagstiftarens mening hade varit, att maximibeloppet, 1,800 kronor, mera sällan skulle överskridas. Så hade också varit fallet vid tiden för lagens tillkomst, men genom penningvärdets fall hade detta förhållande väsentligen ändrats. Ehuru man på grund av nu rådande ovisshet rörande penningvärdets gestaltning svårigen kunde begära en ny maximisiffra, som fullt kompenserade penningvärdets fall för ögonblicket, hade dock vid överläggningar mellan intresserade sakkunniga arbetarrepresentanter en höjning av maximisiffran från 1,800 till 2,500 kronor ansetts påkallad. I samband härmed hade det av liknande skäl även ansetts rimligt att begära en ökning i minimisiffran från 300 till 500 kronor.

Herr
Hagmans
motion.

Vidare har, såsom nämnts, herr *Hagman* i sin motion hemställt, att därest hans yrkande om utsträckning av skälighetsprövningen icke bifölles, 300-kronorsgränsen måtte bestämmas till 720 kronor.

Försäkrings-
rådet.

I sitt över de båda förstnämnda motionerna infortrade yttrande hänvisade försäkringsrådet till sitt tidigare i ämnet avgivna utlåtande över riksförsäkringsanstaltens framställning. Beträffande åter höjningen av 300-kronorsgränsen, varom riksförsäkringsanstalten icke gjort framställning, framhöll försäkringsrådet, att en minimigräns, som ej uppginge till högre belopp än 450 eller 500 kronor, egentligen hade betydelse i fråga om personer, vilka för sitt uppehälle endast till en del vore beroende av lönarbete men i övrigt vore hänvisade till arbete av annan karaktär eller till andra inkomstkällor, samt yttrade vidare:

»Även för sådana fall har emellertid fastställandet av en dylik gräns mindre till ändamål att undvika alltför obetydliga ersättningar, än att förenkla tillämpningen av ersättningsbestämmelserna. Att ifrågavarande personer vid olycksfall beredas ersättning för den arbetsförtjänst, som härrör av lönarbetet, är i full

överensstämmelse med lagens ändamål. Men att av billighetshänsyn gå väsentligt längre i detta avseende genom att beräkna ersättningen efter en arbetsförtjänst, som avsevärt överstiger den verkliga inkomsten av sådant arbete, och sålunda, utan att den försäkrade själv bidrager, på arbetsgivaren lägges även försäkringskostnaden för annan inkomst än av lönarbete, skulle tydligen innebära en principiell utvidgning av lagens område. Försäkringsrådet vill dock icke avstyrka varje höjning av den ifrågavarande inkomstgränsen, särskilt som en höjning av densamma till det föreslagna beloppet av 450 eller 500 kronor icke skulle medföra avsevärd ökning av de arbetsgivaren åliggande försäkringsavgifterna. Men då frågan ej är av sådan betydelse, att en skyndsam lösning av densamma kan anses vara påkallad och därjämte, med hänsyn till ovan antydda synpunkter och till sammanhanget med motsvarande fråga inom den obligatoriska sjukförsäkringen, synes böra bli föremål för ytterligare utredning, anser försäkringsrådet det vara lämpligast att uppskjuta frågan till dess socialförsäkringskommittén, efter vad som antages, under loppet av innevarande år kan komma att framlägga sitt betänkande.»

Riksförsäkringsanstalten har i sitt likaledes över motionerna avgivna yttrande förklarar sig icke hava något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag. På sätt i herr Hagmans motion alternativt yrkats kunde visserligen, därest hans hemställan om utsträckning av skälighetsprövningen icke bifölles, en ytterligare höjning av nämnda gräns enligt riksförsäkringsanstaltens förmenande synas motiverad. Riksförsäkringsanstalten ansåge sig dock härutinnan böra framhålla, att en dylik mer eller mindre godtyckligt vald lönegräns måste anses vara en nödfallsutväg, som efter riksförsäkringsanstaltens förmenande ur rättvisans synpunkt ej kunde ersättas en sådan principiellt vida riktigare skälighetsprövning, varom herr Hagman i sin motion gjort framställning.

Riks-
försäkrings-
anstalten.

I likhet med departementschefen och de i ärendet hörda myndigheterna anser utskottet en höjning av de i 9 § tredje stycket angivna maximi- och minimibeloppen erforderlig. Såsom departementschefen påpekat torde dock vid en dylik höjning en viss försiktighet vara av nöden. Då höjningen ju icke icke är avsedd att få en blott provisorisk karaktär, kan den givetvis icke ske i sådan grad, att den helt kompenserar penningvärdets fall för ögonblicket. Utskottet har funnit de i propositionen föreslagna beloppen, 2,400 och 450 kronor, väl avvägda och får alltså med avstyrkande av vad i motionerna i förevarande avseende föreslagits tillstyrka bifall till propositionen i denna del.

Utskottets
yttrande.

6:o.

**Försäkring
till högre
ersättnings-
belopp än
i lagen
stadgas.**

Enligt 35 § av olycksfallsförsäkringslagen må avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i nämnda lag stadgas ej avslutas av riks-försäkringsanstalten eller ömsesidigt försäkringsbolag. Från denna bestämmelse har ej annat undantag medgivits, än att anstalten må, enligt vad därom är särskilt stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare.

*Herr
Erikssons i
Grängesberg
motion.*

Såsom nämnts har herr *Eriksson* i Grängesberg i sin motion yrkat, att, då berörda bestämmelse i 35 § visat sig vara till hinder för arbetarne att genom frivillig överenskommelse med arbetsgivarna erhålla högre ersättning än lagen stadgar, densamma måtte ur lagen utgå.

*Försäkrings-
rådet.*

Försäkringsrådet förklarade sig i infortrat yttrande över motionen anse, att tillfälle till utvidgning av den frivilliga försäkringen icke vore behöfligt, då erforderlig tilläggsförsäkring till lagförsäkringen kunde erhållas genom försäkring i enskilda bolag eller kassor. I fråga om sjukpenning eller livränta till skadade arbetare syntes däremot tillräckliga skäl ej kunna anföras för ett förbud mot försäkring till något högre belopp, dock så, att ersättningarna vid arbetsoförmåga ej komme att överstiga arbetsförtjänsten. I anslutning hertill föreslog försäkringsrådet viss lydelse av 35 §.

*Riks-
försäkrings-
anstalten.*

I infortrat yttrande över motionen har riks-försäkringsanstalten ifrågasatt lämpligheten av att, såsom i motionen avses, inom den sociala olycksfallsförsäkringen även inordna och sålunda på arbetsgivaren, låt vara endast efter frivilligt åtagande från hans sida, överföra kostnaden för en försäkring, som med avseende å ersättningsbeloppens storlek kunde komma att sträcka sig så långt som till mångdubbla gånger högsta ersättningsbeloppet enligt den obligatoriska försäkringen. Då vidare införande av nya försäkringsvillkor skulle medföra en högst avsevärd stegring av förvaltningskostnaderna, hemställde riks-försäkringsanstalten, att motionen i denna del icke måtte föranleda någon åtgärd.

*Utskottets
yttrande.*

Utskottet finner en utvidgning av den frivilliga försäkringen, på sätt i motionen föreslås, åtminstone icke för närvarande och innan en allsidig utredning av förevarande spörsmål blivit åvägabragt, böra ifrågakomma. Utskottet får alltså avstyrka förevarande motion i denna del. Angående frågan om medgivande av ytterligare undantag från den i 35 § uppställda huvudregeln återkommer utskottet till denna fråga vid behandlingen här nedan av kungl. propositionen nr 399.

7:o.

Jämlikt 37 § i olycksfallsförsäkringslagen skall, till dess särskild lag om sjukförsäkring varder genomförd, sjukpenning utgå till skadad arbetare under de trettiofem första dagarna efter olycksfallet — den så kallade karenstiden. Sjukpenningen utgår i förhållande till storleken av den pensionsavgift, som enligt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts den skadade, och växlar mellan lägst en krona om dagen för dem, som ej påförts pensionsavgift eller påförts sådan med högst tre kronor, och högst två kronor 50 öre om dagen för dem, som påförts pensionsavgift med tretton kronor. Pensionsavgiften beror i sin tur av inkomsttaxeringen. Lägsta beloppet tre kronor utgår, om inkomsten icke uppgår till 500 kronor, högsta beloppet, tretton kronor, utgöres av dem, vilkas inkomst uppgår till 1,200 kronor eller däröver. Såsom nämnts föreslås i propositionen, att de, beträffande vilka det till grund för pensionsavgiften lagda taxerade beloppet uppgår till 1,800 kronor eller mera, skola i daglig sjukpenning erhålla tre kronor 50 öre.

Höjning av sjukpenningen under karenstiden.

I sin ovanberörda skrivelse till Kungl. Maj:t framhöll riks-försäkringsanstalten, att den tagit frågan om höjning av sjukpenningen under karenstiden under omprövning, men att den ej kunnat finna någon tillfredsställande lösning av densamma. På grund av olycksfallsförsäkringslagens i förevarande avseende provisoriska karaktär hade riks-försäkringsanstalten ej heller ansett sig böra inkomma med förslag angående sjukpenning under karenstiden efter andra grunder än de i lagen nu gällande.

Riksförsäkringsanstalten.

Efter att hava redogjort för de grunder, efter vilka sjukpenning för närvarande utgår, anförde departementschefen uti ifrågavarande ämne bland annat följande:

Departementschefen.

»Skulle nu den dagliga sjukpenningen under karenstiden höjas med exempelvis 1 krona för *varje* av de sålunda angivna kategorierna, skulle den dagliga sjukpenningen komma att överstiga den dagliga arbetsförtjänsten i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understege 1,004 kronor, ävensom i fall, där den uppginge till 1,200, men icke till 1,278 kronor. Och den dagliga sjukpenningen skulle komma att överstiga $\frac{2}{3}$ av den dagliga arbetsförtjänsten — d. v. s. vad som enligt lagen skall utgå i ersättning efter karenstidens utgång — i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understege 1,917 kronor. Skulle den dagliga sjukpenningen under karenstiden genomgående höjas med endast 50 öre, skulle den komma att överstiga den dagliga arbetsförtjänsten, när den årliga arbetsförtjänsten antingen understege 639 kronor eller också växlade

emellan lägst 800 och högst 821 kronor. Den skulle komma att överstiga $\frac{2}{3}$ av den dagliga arbetsförtjänsten i alla fall, där den årliga arbetsförtjänsten understege 1,643 kronor. En höjning av den dagliga sjukpenningen beträffande samtliga fyra ovan angivna kategorier synes mig alltså knappast vara att förorda. Sjukpenningens belopp under karenstiden är nämligen — inom de gränser sådant låter sig förenas med principen om pensionsavgiften såsom grund för sjukpenningens beräkning — som det synes med rätta, tillmätt med rimlig hänsyn tagen till beloppet av den sjukpenning, som i händelse av sjukdomens fortvaro efter sagda tid lagenligt skall utgå. I samma mån emellertid som höjning sker av ovan omnämnda maximibelopp av årlig arbetsförtjänst, 1,800 kronor, vilket för närvarande får tagas i beräkning vid bestämmande av ersättning efter karenstiden, samt därmed även sjukpenningen efter samma tid höjes, i samma mån blir det angeläget, att åtminstone vid fråga om inkomsttagare, vilka därav beröras, höjning även äger rum av sjukpenningen under karenstiden. Detta synes mig, utan rubbning för övrigt av ovan angivna grunder för sjukpenningens beräkning under karenstiden, lämpligen kunna ske därigenom, att den klass inkomsttagare, som påförts den högsta pensionsavgiften, 13 kronor, i nu förevarande hänseende uppdelas i två kategorier. För dem, som taxerats till 1,200 kronor, men ej till ett visst högre belopp — vilket skäligen synes kunna sättas till 1,800 kronor — synes sjukpenningen kunna bibehållas vid 2 kronor 50 öre. De däremot, beträffande vilka det till grund för pensionsavgiften lagda taxerade beloppet uppgår till 1,800 kronor eller mera, synas mig böra i daglig sjukpenning erhålla 3 kronor 50 öre.»

Herrar Öd-
lunds, Teng-
dahls och
Erikssons i
Grängesberg
motioner.

I sina förut omnämnda, före propositionens avlämnande avgivna motioner hava herrar Ödlund, Tengdahl och Eriksson i Grängesberg hemställt, att sjukpenningen under karenstiden måtte höjas med 1 krona per dag i varje klass. Såsom skäl för denna höjning har anförts penningvärdets fall.

Försäkrings-
rådet.

Försäkringsrådet har i sitt över motionerna infordrade yttrande framhållit, att, på sätt departementschefen anført, den försäkrade enligt motionärernas förslag i flera fall skulle komma att erhålla högre sjukpenning än som motsvarade hans dagliga arbetsinkomst. Då man i allmänhet ej torde böra avvika från den i lagen gällande grundsatsen, att sjukpenningen icke bör överstiga två tredjedelar av den dagliga arbetsförtjänsten och då sjukpenningen ej heller nu borde bestämmas till väsentligt högre belopp än som antagligen komme att bliva gällande enligt den förestående sjukförsäkringslagstiftningen och den i samband

därmed ändrade olycksfallsförsäkringslagstiftningen, avstyrktes motionerna. Däremot fann försäkringsrådet den i propositionen föreslagna anordningen med införande av en ytterligare inkomstgräns med däremot svarande högre belopp för sjukpenningen lämplig såsom medförande minsta rubbningen i grunderna för de nuvarande bestämmelserna.

Alternativt har försäkringsrådet emellertid framlagt ett annat förslag i förevarande avseende, som enligt dess mening utan att alltför mycket avvika från nu gällande grunder i allmänhet skulle tillgodose kraven på skäligt förhållande mellan sjukpenning och arbetsförtjänst. Enligt detta förslag skulle sjukpenningens belopp för såväl högre som lägre inkomster bestämmas efter en gemensam regel på sådant sätt, att beloppen i stort sett skulle komma att ungefärligen motsvara de belopp, som gälla efter utgången av karenstiden. Såsom grund för beräkningen skulle väljas den inkomst av kapital eller arbete utan medgivna avdrag, till vilken den försäkrade för nästföregående år taxerats enligt förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst. I anslutning härtill har försäkringsrådet upprättat förslag till avfattning av 37 §, därvid sjukpenningens belopp vid förlust av arbetsförmågan ansetts böra sättas till 0.2 % av den årliga arbetsförtjänsten, motsvarande en femhundredel av inkomsten.

I sitt över motionerna avgivna yttrande tillstyrker riksförsäkringsanstalten den ändring beträffande sjukpenningen, som i den kungl. propositionen föreslagits.

Riksförsäkrings-
anstalten.

Med avseende å försäkringsrådets alternativa förslag till ändring av 37 § framhöll riksförsäkringsanstalten, att detsamma icke avhjälpte den brist i nu gällande bestämmelser om pensionsavgiften såsom grund för sjukpenningens belopp under karenstiden, som låge däri, att hänsyn icke toges till annan än under kalenderåret närmast före olycksfallet faktiskt uppburen inkomst av arbete, att förslaget komme att i tillämpningen föranleda stora praktiska svårigheter och avsevärd omgång samt fördröja ersättningsarnas utbetalande, samt att det föreslagna maximibeloppet för sjukpenningen, fem kronor, vore för högt i förhållande till det belopp, som efter karenstiden skulle komma att högst utgå och vilket utgjorde fyra kronor 38 öre. Ville man därför utan avbidan på den förändring i lagstiftningen i denna del, som med genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring kunde förväntas, vinna det med försäkringsrådets förslag avsedda syftet, syntes detta riksförsäkringsanstalten kunna enklare nås genom att utan ändring för övrigt i lagens 37 § i den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit, bestämmelsen i samma paragraf om att, därest den skadade ej påförts pensionsavgift, sjukpenningen skulle utgöra en krona, ersattes med ett

tillägg, att sjukpenningen skulle utgå med en femhundredel av den inkomst av kapital eller arbete, för vilken den skadade enligt förordningen angående beivring av fast egendom samt av inkomst för nästföregående år taxerats, dock högst med tre kronor 50 öre, eller, därest den skadade ej taxerats för dylik inkomst, med en krona.

Utskottets
yttrande.

Såsom redan framgår av vad departementschefen anført, skulle en höjning, i enlighet med vad motionärerna hemställt, av den under karenstiden utgående sjukpenningen medföra en avsevärd avvikelse från den i lagen hittills gällande grundsatsen, att sjukpenningen under nämnda tid ej bör överstiga två tredjedelar av den dagliga arbetsförtjänsten. I många fall skulle sjukpenningen därvid till och med komma att överstiga arbetsförtjänsten, vilket givetvis ur flera synpunkter måste anses synnerligen olämpligt. Av samma skäl, som förut anförts för höjning av inkomstgränserna i 2 och 9 §§, torde visserligen en höjning av sjukpenningen under karenstiden vara påkallad, men härvid torde den väg, som av motionärerna föreslagits, ej vara framkomlig, utan därför torde erfordras en genomgripande principiell ändring i grunderna för nämnda sjukpennings beräkning. Då, såsom redan framhållits, lagens bestämmelser i förevarande avseende äro provisoriska och blott skola gälla, till dess den förestående lagstiftningen om sjukförsäkring träder i kraft, torde emellertid en dylik omändring för närvarande ej böra ifrågasättas. Utskottet har därför ej ansett sig kunna tillstyrka annan ändring beträffande sjukpenningen än den, som i propositionen föreslagits och som sammanhänger med den förut tillstyrkta höjningen av maximibeloppet av årlig arbetsförtjänst, 1,800 kronor.

8:o)

Försäkring
endast i
riksför-
säkrings-
anstalten.

Enligt 4 § olycksfallsförsäkringslagen skall försäkringen äga rum i riksförsäkringsanstalten; dock att, där för ändamålet bildats sådant ömse- sidigt olycksfallsförsäkringsbolag, vars delägare äro arbetsgivare och för vars förbindelser delägarne svara med obegränsad personlig ansvarighet, försäkringen av delägarnes arbetare i stället må äga rum i det bolag.

Herrar
Ljunggrens
och Erikssons
i Grängesberg
motioner.

Såsom nämnts hava herrar *Ljunggren* och *Eriksson* i Grängesberg i sina motioner hemställt om sådan ändring i olycksfallsförsäkringslagen, att försäkring för olycksfall i arbete endast skall få ske hos riksförsäkringsanstalten.

Såsom skäl för nämnda sin hemställan anför herr *Ljunggren* i sin motion huvudsakligen följande. Därigenom att arbetarne hos alla arbetsgivare, vilka icke vore delägare i ömsesidigt olycksfallsförsäkringsbolag, obligatoriskt voro försäkrade i riksförsäkringsanstalten, måste denna hålla reda på alla arbetsgivare i riket, även de i bolagen försäkrade. Statsanstaltens försäkringsstock växlade allt efter arbetsgivarnas tillfälliga önskningsar. Detta medförde stora organisatoriska svårigheter och krävde ökade utgifter för avlöning m. m. I samma mån som de skadades rätt och de sociala synpunkterna bättre tillgodosåges, i samma mån bleve arbetsgivarens kostnader för försäkringen högre. I den mån åter som besparingar kunde göras med avseende å ersättningar till de skadade, i samma mån bleve försäkringspremierna billigare. Och ju billigare premier, desto fler försäkringstagare i den anstalt, där detta vore förhållandet. Om alltså statsanstalten, riksförsäkringsanstalten, ej hölle jämna steg med arbetsgivarbolagen i vad dessa i fråga om den skadades rätt ansåges riktigt, kunde det inträffa, att statsanstalten bleve mer eller mindre blottad på försäkringstagare. Det vore tänkbart, att förhållandena skulle kunna utveckla sig därhän, att statsanstalten bleve fullkomligt utan försäkringstagare. Så beskaffad som lagen nu vore, skulle detta emellertid för statsverket medföra ungefär lika stora eller åtminstone obetydligt minskade utgifter för statsanstaltens vidkommande, i vad denna avsåge det omfattande och tidsödande arbetet med registrering av landets samtliga arbetsgivare. Övervägande skäl talade enligt motionärens förmenande för att all försäkring ägde rum uteslutande i riksförsäkringsanstalten. För staten såsom arbetsgivare, för en riktig behandling av de rättmätiga anspråk, de försäkrade ägde befogenhet att ställa på försäkringsinrättningen, samt ur ren försäkringsteknisk synpunkt måste anordningen med konkurrerande bolag anses högst förkastlig. Kostnaderna för inspektion och övervakning av bolagens verksamhet måste för staten bliva högst betungande. Det vore heller icke säkert, att just de försäkrades bästa av bolagen iakttoges. Ur ren försäkringsteknisk synpunkt tillkomme en stor mängd vidlyftiga och tidsödande arbetsoperationer, vilka skulle kunna undvikas, därest arbetsgivarbolagen icke funnes till.

Herr Ljunggrens motion.

Herr *Eriksson* i Grängesberg erinrar till en början om den motion, som vid behandlingen av olycksfallsförsäkringslagen vid 1916 års riksdag väcktes av den socialdemokratiska riksdagsgruppen med yrkande bland annat, att försäkring icke skulle vara tillåten i enskilda bolag. De farhågor, som därvid uttalades beträffande nämnda bolags verksamhet, hade enligt

Herr Erikssons i Grängesberg motion.

motionärens mening visat sig synnerligen välgrundade. Motionären anför vidare huvudsakligen följande. En av de viktigaste synpunkterna under förarbetena till den nya olycksfallsförsäkringslagen beträffande de ömsesidiga bolagen syntes hava varit, att dessa bolag skulle komma att tillgodose vissa yrkessammanslutningar. Enligt stadgarna för åtskilliga bolag hade emellertid verksamheten icke varit begränsad till vissa yrken eller områden, och dessa bolag hade haft ojämförligt mycket större tillslutning än övriga bolag. Erfarenheten hade vidare visat, att det utvecklats sig en stark konkurrens mellan förefintliga ömsesidiga bolag, vilket måste inverka störande på en god utveckling av den sociala olycksfallsförsäkringen, som givetvis borde vara fri från den privata försäkringsverksamhetens affärs- och vinstsynpunkter. Av en del utav dessa bolag i offentliga publikationer gjorda yttranden, varpå exempel av motionären anföres, framginge, att man från dessa bolags sida hade att vänta sig en tendens att pressa ned ersättningsbeloppen och lägga en politisk synpunkt på frågan om lämpligaste sättet för fullgörandet av arbetsgivarens försäkringsplikt. I stället för minskat arbete för riks-försäkringsanstalten hade tillvaron av nämnda bolag, enligt vad erfarenheten visat, tvärtom medfört ökad arbetsbörda, exempelvis genom uppläggning av register över bolagens delägare och därigenom att lagen medgäve en arbetsgivare att när som helst under det löpande året upphöra med sin försäkring i riks-försäkringsanstalten för att övergå till ömsesidigt bolag. Riks-försäkringsanstaltens ställning till de ömsesidiga bolagen framträdde synnerligen ofördelaktigt genom nuvarande anordning rörande de mindre arbetsgivarna. Det vore nämligen tydligt, att det uppstode ett oerhört besvär för riks-försäkringsanstalten att i arbetsgivarförteckningarna avpricka de arbetsgivare, som hade försäkringar i ömsesidiga bolag, särskilt som namnförväxlingar därvid vore så gott som oundvikliga, beroende på ofullständigheten av de uppgifter, som lämnades riks-försäkringsanstalten av de ömsesidiga bolagen. Kostnaderna för statsverket därför stode icke i rimlig proportion till de fördelar, som erbjödes de mindre arbetsgivarna genom rätten att teckna försäkring i enskilda bolag. Och då över huvud taget något antagligt skäl icke torde kunna påvisas, varför dessa arbetsgivare skulle medgivas denna rätt, vore enligt motionärens förmenande dylika bolags uppgifter härvidlag av noll och intet värde samt mera till skada än gagn ej endast för riks-försäkringsanstaltens försäkringsverksamhet utan ur såväl arbetsgivarnas som de försäkrade arbetarnas synpunkt. Visserligen hade det påståtts — och även i praktiken delvis visat sig — att avgifterna i de enskilda bolagen bleve lägre, men torde däri beträffande de mindre arbetsgivarna en ändring

så småningom inträffa i den riktning, att de tvärtom komme att bli högre, enär förvaltningskostnaderna givetvis komme att i förhållande till de jämförelsevis små premieintäkterna bli alla för dryga. Vad åter beträffade de större arbetsgivarna kunde det ju visserligen sägas, att de enskilda bolagen hade större uppgifter, men med hänsyn till förvaltningskostnaderna för försäkringen vore det dock enligt motionärens förmenande ojämförligt fördelaktigare, om endast riksförsäkringsanstalten hade försäkringen av dessa om hand. Därigenom torde bland annat den fördelen vinnas, att försäkringsavgifterna i genomsnitt kunde sänkas och tillämpningen av lagen bli mera enhetlig. De nuvarande förhållandena innebure en principiell skillnad mellan å ena sidan ett ömsesidigt arbetsgivarbolags och å andra sidan riksförsäkringsanstaltens ställning till försäkringens genomförande. Bolaget hade endast att träffa ett försäkringsavtal med arbetsgivaren och komme sålunda att handskas med ett fullt bestämt försäkringsbestånd i likhet med varje annat försäkringsbolag. Ansökningar om inträde komme sålunda att i varje särskilt fall prövas, under det att riksförsäkringsanstalten även måste försäkra sådana arbetsgivare, om vilka riksförsäkringsanstalten av en eller annan anledning aldrig kunde erhålla kännedom. Riksförsäkringsanstalten däremot hade att försäkra arbetare anställda hos alla övriga arbetsgivare och hade således att tillse, att försäkringen över huvud taget erhöle sin tillämpning på *all* enligt lagen försäkringspliktig verksamhet, d. v. s. där försäkring icke tecknats i sådant bolag, som i 4 § omnämnes, skulle den automatiskt äga rum i riksförsäkringsanstalten. Riksförsäkringsanstalten hade därför att försöka plocka reda på alla sådana arbetsgivare. För en del mindre och tillfälliga arbetsföretag, av vilka det icke funnes någon möjlighet för riksförsäkringsanstalten att erhålla uppgifter, finge således riksförsäkringsanstalten i alla fall utbetala ersättningar vid inträffat olycksfall, vilket förhållande icke behövde komma ifråga hos de enskilda bolagen. Det hade också visat sig, att konkurrensen medfört, att statsanstalten blivit belastad med de sämsta riskerna, under det att bolagen genom urval övertog de bästa. Vidare uppstode genom den ovisshet, som nu rådde om, var en arbetare vore försäkrad, dröjsmål med skaderegleringen. Vid avgörandet av ersättningsfrågorna hade det visat sig, att de enskilda bolagen försökt pressa ned ersättningsbeloppen. I fråga om arbetsförtjänst och invaliditetsgrad måste sålunda en viss skälighets prövning ofta tillgripas. I båda dessa avseenden kunde stora svängningar göras utan att man kunde säga, att vederbörande handlade direkt i strid mot lagens föreskrifter. Efter att vidare hava anfört exempel på den stora svårighet, som mötte

för förebringande av bevis för att en försäkringsanstalt förföre direkt felaktigt i ifrågavarande avseende, och omnämt, att hos de enskilda bolagen utbredd sig en tendens att i strid mot lagens bestämmelser undvika läkarintyg vid skadornas reglering, anförde motionären vidare. Alla de åtgärder för invalid- och vanförevård, som ur social synpunkt vore så nödvändiga och önskvärda, röntes en mycket förlamande inverkan av arbetsgivarnas frihet att välja försäkringsanstalt. Så vore det redan uppenbarligen mindre tillfredsställande för staten eller en dess försäkringsinrättning att uppföra vanvårdsinrättningar eller vidtaga andra anordningar för skadade i den ena eller andra orten, vilka åtgärder lämpade sig under vissa förutsättningar med hänsyn till vederbörandes försäkring, men som skulle kunna bli utan egentligt gagn för statsanstalten, när ortens arbetsgivare gjort bruk av sin frihet att välja annan eller bilda ny försäkringsinrättning. Vore en statsanstalt ensam försäkringsgivare, föreläge också helt andra möjligheter för erforderligt och nyttigt intimt samarbete mellan organen för arbetarskyddslagstiftningens handhavande och försäkringsinrättningen, något som skulle vara till stort ömsesidigt gagn för bägge dessa verksamheter, vilka i sina strävanden behövde och borde hava varandras ömsesidiga stöd. Ett vid genomförande av obligatorisk sjukförsäkring blivande nödvändigt samarbete mellan sjukkassorna och olycksfallsförsäkringens handhavare, centralt och i orterna, torde komma att stöta på stora svårigheter, i händelse olycksfallsförsäkringens förbleve till sin organisation så splittrad, som nu vore förhållandet. Även de nu nämnda olägenheterna komme att i sista hand gå ut över de skadade och därmed över samhället och dess brist på förutseende och på förmåga av organisation i förevarande avseende. De ömsesidiga bolagens fortvaro äventyrade, att den av arbetarna med så stor förväntan mottagna olycksfallsförsäkringens komme att till sina verkningar avsevärt förringas.

Försäkrings-
rådet.

Försäkringsrådet har i sitt över motionerna infordrade yttrande efter en ingående motivering framhållit, att de av motionärerna påpekade missförhållanden eller olägenheter icke med nödvändighet kunde anses vara förbundna med det nu tillämpade försäkringssystemet utan väsentligen måste hava sin grund i bristande samarbete mellan försäkringsinrättningarna och i huvudsak kunde undvikas, om god vilja och samförstånd gjorde sig gällande vid inrättningarnas arbete för det gemensamma stora målet. De oegentligheter, som förekommit, torde nog ej heller uteslutande böra läggas arbetsgivarbolagen till last utan till någon del även bero på traditionerna från föregående tid, under

vilken de olika försäkringsinrättningarna väsentligen betraktade varandra såsom konkurrenter. Många av missförhållandena komme utan tvivel inom den närmaste tiden att avhjälpas redan till följd av de anmärkningar, som från flera håll blivit framställda, och torde i övrigt genom erforderliga föreskrifter eller anmaningar från försäkringsrådets sida kunna efter hand så gott som fullständigt undanröjas. Även möjligheten av att arbetsgivarbolagen av ekonomiska hänsyn icke alltid skulle taga erforderlig hänsyn till de skadades rätt torde väsentligen avlägsnas genom lämpliga åtgärder från försäkringsväsendets sida. Också i detta avseende syntes sålunda de av motionärerna framhållna önskemålen beträffande försäkringens rätta tillämpning kunna bli tillgodosedda. Med hänsyn härtill samt särskilt till den omständigheten, att många arbetsgivare hade ett bestämt intresse av att genom egna sammanslutningar själva kunna svara för försäkringens handhavande, ansåge sig försäkringsrådet, så länge ej olägenheter visat sig uppstå, som icke utan större svårighet kunde avhjälpas, icke kunna tillstyrka bifall till det i motionerna framställda yrkandet.

I sitt likaledes över motionerna infordrade yttrande har riksförsäkringsanstalten åter tillstyrkt bifall till det i motionerna i denna del gjorda yrkandet. Riksförsäkringsanstalten erinrade till en början om sitt den 15 januari 1916 avgivna utlåtande över ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete, däri riksförsäkringsanstalten uttalat starka betänkligheter mot lagförslaget, i vad det avsåge rätt för arbetsgivare att taga den lagstadgade försäkringen i vissa för ändamålet bildade ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag, samt hemställde, att försäkringen enligt den föreslagna lagen endast skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten. De erfarenheter, som riksförsäkringsanstalten, sedan lagen den 1 januari 1918 trätt i kraft, med avseende på såväl riksförsäkringsanstaltens egen som de ömsesidiga bolagens verksamhet haft tillfälle göra, hade icke kunnat föranleda riksförsäkringsanstalten att i denna fråga intaga en annan ståndpunkt än den, som kommit till uttryck i riksförsäkringsanstaltens vid lagens tillkomst gjorda uttalanden. Detta hade så mycket mindre kunnat ske, som enligt vunnit erfarenhet den gällande olycksfallsförsäkringslagen med avseende särskilt på ersättningsbeloppens bestämmande efter den skadades årliga arbetsförtjänst lämnade utrymme för en vidsträckt fri prövningsrätt för försäkringsinrättningen. I fråga om inflytandet av arbetsgivarbolagens verksamhet på omfattningen av riksförsäkringsanstaltens förvaltning verkade denna verksamhet endast tyngande på riksförsäkringsanstalten.

Riksförsäkringsanstalten.

Någon verklig garanti för alla svårigheternas undanröjande kunde icke vinnas genom blott och bart ett gott samarbete riksförsäkringsanstalten och bolagen emellan, på sätt försäkringsrådet anfört, så mycket mindre som enligt riksförsäkringsanstaltens erfarenhet vissa bolag icke alltid vore benägna för ett sådant samarbete utan tvärtom försvårade det och i en del fall även förhindrade det.

*Utskottets
yttrande.*

Möjligen kunna vissa olägenheter uppkomma genom medgivande av försäkring i arbetsgivarbolag. Detta hade ej heller förbisetts av 1916 års särskilda utskott, som emellertid ansåg, att starka positiva skäl kunde anföras för att medgiva försäkring genom ömsesidiga sammanlutningar, bildade av arbetsgivarna själva. Dessa hade ju att bära försäkringens hela börda och borde därför äga rätt att under be- tryggande former själva få ordna och handhava försäkringen. Därtill komme, att vissa arbetsgivare kunde hava intresse av att sluta sig till- sammans för att genom vidtagande av skydds- och andra åtgärder söka nedbringa kostnaderna. Vad sålunda anförts till stöd för arbetsgivar- bolagens berättigande torde alltjämt äga giltighet. En annan sak är, huruvida olägenheter av den betydelse, att de böra föranleda en över- gång till systemet med en statsanstalt, som ensam handhar försäk- ringen, visat sig förbundna med det för närvarande tillämpade försäk- ringssystemet. Utskottet är av den uppfattningen, att den ringa er- farenhet, tillämpningen av 1916 års olycksfallsförsäkringslag givit, icke lämnar någon säker vägledning för bedömande av förevarande spörsmål. I denna sin uppfattning styrkes utskottet av de olika meningar, som kommit till uttryck i försäkringsrådets och riksförsäkringsanstaltens i ärendet avgivna yttranden. Medan försäkringsrådet anser, att de av motionärerna påtalade missförhållanden icke med nödvändighet kunde anses vara förbundna med själva försäkringssystemet och att desamma utan tvivel skulle komma att inom den närmaste tiden avhjälpas genom försäkringsrådets övervakande verksamhet, förmenar åter riksförsäkrings- anstalten, att den enda garantin för missförhållandenas undanröjande är att söka i en lagändring i den av motionärerna angivna riktning. Vid sådant förhållande och då i varje fall förevarande fråga bör göras till föremål för en allsidig utredning, innan något ståndpunktstagande synes böra ifrågakomma, får utskottet avstyrka motionerna i denna del.

Kungl. Maj:t har vidare genom en den 16 maj 1919 dagtecknad, likaledes till första lagutskottet hänvisad proposition, nr 399, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Kungl.
proposition
nr 399.

Beträffande grunderna för ifrågavarande lagförslag får utskottet hänvisa till propositionen och därvid fogade protokollsutdrag.

Den förevarande kungl. propositionen har föranletts av det i Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, till innevarande års riksdag framlagda, av riksdagens kamrar med vissa ändringar numera antagna förslag till allmänna villkor och bestämmelser för statens egnahemslånerörelse, enligt vilket förslag riks-försäkringsanstalten skulle utöva livförsäkringsrörelse i viss omfattning. Propositionen avser att öppna möjlighet för riks-försäkringsanstalten att ombesörja sådan livförsäkringsrörelse.

Utskottet har icke haft något att erinra mot lagförslaget.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa

- 1) att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 innefattade förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, må för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om ändrad lydelse av 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 9 och 37 §§ i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Envar arbetare är, där ej nedan annorlunda stadgas, enligt denna lag försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbetet.

Såsom olycksfall i arbetet anses Såsom olycksfall i arbetet anses
ock olycksfall, som träffar arbetare ock olycksfall vid färd till eller från

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

på väg från bostaden till arbetet eller från arbetet till bostaden.

arbetsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med arbetsanställningen.

Kostnaden för försäkringen bestrides, med bidrag av statsmedel till omkostnaderna, genom försäkringsavgifter, som erläggas av arbetsgivaren.

2 §.

I denna lag förstås med arbetare envar, som mot avlöning användes till arbete för annans räkning utan att i förhållande till honom vara att anse såsom självständig företagare, så ock envar, som för vinnande av yrkesutbildning utan avlöning utför dylikt arbete. Med arbetsgivare förstås envar, för vilkens räkning sådan arbetare användes till arbete, utan att mellan dem står någon tredje person, vilken såsom självständig företagare åtagit sig att ombesörja arbetets utförande.

Såsom arbetare enligt denna lag anses ej den, som utför arbetet i sitt hem eller å arbetsställe, som av honom bestämmes, ej heller arbetsgivares barn eller adoptivbarn och föräldrar eller adoptivföräldrar i förhållande till honom, ej heller den, vilkens avlöning hos arbetsgivaren, för år räknat, överstiger niotusen kronor, ej heller minderårig, som icke fyllt tolv år, ej heller den, som av tillfällig anledning användes till arbete av någon, som eljest ej använder arbetare.

9 §.

Den årliga arbetsförtjänst, som i 6 och 7 §§ omförmåles, utgör hela den avlöning — vinstandelar, där sådana förekommit, inräknade — som den skadade under ett år, räknat tillbaka från olycksfallet, åtnjutit av arbetsgivaren i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat. Har under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt. Lag samma vare, där den skadade under någon tid av året, på grund av tillfälligt övertidsarbete

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

eller annat särskilt förhållande, åtnjutit väsentligt högre avlöning, eller, på grund av sjukdom eller annan oförvållad anledning, åtnjutit väsentligt lägre avlöning än sådan arbetare, eller där vid tiden för olycksfallet hans arbetsförmåga redan var nedsatt på grund av tidigare olycksfall i arbete, så ock där den skadade för yrkesutbildning eller endast tillfälligtvis använts till det arbete, i vilket olycksfallet inträffat, eller den skadade är minderårig.

Utgöres avlöning helt eller delvis av naturaförmåner, uppskattas dessa förmånens värde efter de i arbetsorten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

Överstiger den årliga arbetsförtjänsten tvåtusenfyrhundra kronor, tages det överskjutande beloppet icke i beräkning. Understiger den årliga arbetsförtjänsten fyrahundra femtio kronor, skall den beräknas till detta belopp.

Med den i 6 § 1) omförmälda dagliga arbetsförtjänst förstås en trehundra sextio femtedel av den enligt ovan angivna grunder bestämda årliga arbetsförtjänsten.

37 §.

Intill dess särskild lag om sjukförsäkring må varda genomförd, äger arbetare, som i denna lag avses, vid sjukdom, som förorsakats av olycksfall i arbete, under de trettio fem första dagarna efter dagen för olycksfallet, så länge sjukdomen varar, samt beträffande erforderlig läkarvård och läkemedel jämväl under sistnämnda dag, av arbetsgivaren erhålla ersättning enligt de i 6 § angående ersättning vid sjukdom stadgade grunder;

dock att den dagliga sjukpenningen skall utgå med följande belopp, nämligen:

a) en krona, om den skadade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts pensionsavgift med tre kronor eller om pensionsavgift ej påförts;

b) en krona tjugofem öre, om pensionsavgiften utgör fem kronor;

c) en krona sjuttiofem öre, om pensionsavgiften utgör åtta kronor;

d) två kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, ej uppgått till 1,800 kronor;

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

e) tre kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, uppgått till 1,800 kronor eller mera;

samt att sjukpenning ej utgår, med mindre sjukdomen varat under mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet.

I fråga om ersättning, som ovan sägs, skall vad i 10, 11, 12, 13, 14, 20, 24, 25, 30 och 31 §§ är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Kan den skadade, på grund av arbetsgivarens obestånd eller av annan anledning, ej utfå ersättningen, utgives densamma i arbetsgivarens ställe av den försäkringsinrättning, i vilken hans arbetare äro försäkrade enligt 4 §, ägande inrättningen av arbetsgivaren söka åter vad sålunda utgivits. Förlust, som på grund av denna bestämmelse må uppkomma för riks-försäkringsanstalten, ersättes av statsmedel.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920, dock att ersättningsanspråk, som grundas på olycksfall, vilket dessförinnan inträffat, bedömes enligt äldre lag.

2) att riksdagen må för sin del antaga följande

L a g

**om ändrad lydelse av 35 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring
för olycksfall i arbete.**

Häri genom förordnas, att 35 § i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete skall hava följande ändrade lydelse:

35 §.

Arbetsgivare vare berättigad att i riks-försäkringsanstalten försäkra dels annan arbetare än i denna lag avses för olycksfall i arbete, dels i anstalten försäkrad arbetare för olycksfall i arbete i fråga om den i 6 § omförmälda tid, under vilken sjukpenning från försäkringsinrättningen ej utgår, dels ock dylik arbetare för olycksfall utom arbete. Sådan för-

säkring må ock av bolag, som i 4 § avses, meddelas för delägares arbetare.

Har försäkring, som ovan sägs, ägt rum, skall vad i denna lag finnes stadgat i tillämpliga delar lända till efter rättelse.

Avtal om annan försäkring eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas må ej avslutas av riksförsäkringsanstalten eller bolag, som i 4 § avses, dock att utan hinder härav riksförsäkringsanstalten må, enligt vad därom särskilt är stadgat, sluta avtal om livränta åt barn utom äktenskap och om livförsäkring i samband med egnahemslån samt meddela olycksfallsförsäkring för fiskare.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1920.

3) att motionerna nr 30 och 72 i första kammaren samt nr 78, 79, 182 och 348 i andra kammaren, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under 1) och 2) hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 juni 1919.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Reservationer:

Vid 1 resp. 6 §.

Av herrar greve *Spens* och *Lillienau*, som ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å såväl den i Kungl. Maj:ts proposition nr 175 som den i herrar *Ödlunds* och *Tengdahls* motioner föreslagna ändringen i 1 resp. 6 §.

Vid 4 m. fl. §§.

Av herrar *Lindley, Carlsson* i Frosterud och *Carlson* i Karlshamn, vilka — under hänvisning till vad herr Ljunggren med instämmande av herr Wavrinsky i motion nr 30 i första kammaren samt herr Eriksson i Grängesberg i motion nr 182 i andra kammaren anført ävensom riksförsäkringsanstaltens yttrande i ämnet — hemställt om bifall till nämnda motionärers yrkande om införande i lagen av bestämmelsen, att försäkringen skall äga rum i riksförsäkringsanstalten, i enlighet varmed erforderliga ändringar i lagen skulle vidtagas.

Vid 9 § första stycket.

Av herrar *Lindley, Carlsson* i Frosterud och *Carlson* i Karlshamn, vilka anført:

Rörande herr Hagmans motion om sådan ändring i 9 §, att skälighetsprövning med avseende å arbetsförtjänstens beräkning måtte tillämpas även i vissa fall, då så hittills icke skett, har riksförsäkringsanstalten anført följande:

»Det i herr Hagmans motion (II: 348) gjorda yrkande, att i lagens 9 § uttryckligen måtte uttalas, att skälighetsprövning med avseende å arbetsförtjänstens beräkning måtte komma till tillämpning i alla fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, vari olycksfallet inträffat, finner riksförsäkringsanstalten värt synnerligt beaktande. Principen om en dylik skälighetsprövning även i fall, där den skadade under någon del av året utfört arbete, som icke är hänförligt under lagen, är som det synes riksförsäkringsanstalten med rätta erkänd i våra närmaste grannländer; och synes riksförsäkringsanstalten denna princip väl överensstämma med rättvisa och billighet. Den till följd av olycksfall i arbete skadade har nämligen efter riksförsäkringsanstaltens förmenande skäligt anspråk på att, inom de gränser den ifrågavarande lagstiftningen i allmänhet utstakar, hållas skadeslös för den förlust, han lider genom olycksfallet även med hänsyn till annat än försäkringspliktigt arbete, varav han, inom samma gränser, före olycksfallet i större eller mindre grad varit beroende, men som han till följd av olycksfallet icke längre kan utföra — och det vare sig han endast tidvis arbetat i försäkringspliktigt arbete eller han dagligen endast under viss mer begränsad tid utfört dylikt arbete. Den ökade kostnad, som härigenom drabbar arbetsgivarne, är obetydlig i jämförelse med hela försäkringskostnaden.

Riksförsäkringsanstalten har också erfarenhet om, vilka svårigheter, som äro förenade med att för alla de talrika fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat, utröna, vilka tider han kan hava sysslat med icke försäkringspliktigt arbete eller varit sysslolös. Härigenom förorsakas en besvärlig och tidsödande skriftväxling, som fördröjer ersättningens utanordnande, men som genom den ifrågavarande skälighetsprövningen icke blir erforderlig. Samtidigt som riksför-

säkringsanstalten finner det synnerligen angeläget, att den osäkerhet, som i nämnda hänseende råder beträffande tolkningen av lagens 9 §, såvitt nu är i fråga, så snart ske kan undanröjas, synes i detta sammanhang icke heller böra bortses från nyss omnämnda stora praktiska svårigheter med det i motionen klandrade systemet.

Riksförsäkringsanstalten hemställer alltså, att andra punkten i sistnämnda § i vad nu är i fråga, måtte i anslutning till vad herr Hagman i denna del yrkat givas följande ändrade lydelse:

'Har under längre eller kortare del av (arbetstiden under) året den skadade arbetat i annan verksamhet eller ej utfört något arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten — — — — — prövas skäligt.'

Riksförsäkringsanstalten hemställer tillika, att denna lagändring genast måtte träda i kraft.»

Såsom av motionen framgår, hava bestämmelserna i lagens 9 § om, när skälighetsprövning skall äga rum beträffande beräkandet av den skadades årliga arbetsförtjänst, vunnit tillämpning på ett sätt, som, såvitt vi kunna förstå, ej kan anses hava varit av lagstiftaren avsett.

Med avseende å fall, där den skadade, då olycksfallet inträffat, vissa timmar om dagen arbetat hos arbetsgivare, som i lagen avses, men under dagen i övrigt utfört arbete för egen räkning, må väl anses mindre oegentligt att vid arbetsförtjänstens beräkning hänsyn endast toges till den uppburna arbetsförtjänsten av arbete hos arbetsgivaren. Icke ens i dessa fall — där olycksfallsrisken är lika mycket mindre, som arbetstiden är mindre än den vanliga — synes ett dylikt förfaringssätt rättvist eller billigt, då ju, såsom riksförsäkringsanstalten framhållit, den skadade måste anses hava skäligt anspråk på att till följd av olycksfallet bliva hållen skadeslös även för att han på grund av detsamma icke längre kan försörja sig med sådant eget arbete, som han eljest kunnat utföra.

Beträffande åter fall, där den skadade vid olycksfallet arbetat hos arbetsgivaren under fulla arbetsdagar, men förut under längre eller kortare tid av året närmast före olycksfallet »icke av arbetsgivaren använts till arbete», utan att han under tiden utfört arbete för egen räkning eller varit sysslolös, står det enligt vårt förmenande redan i strid mot lagens ordalydelse att ej tillämpa skälighetsprövning vid arbetsförtjänstens beräkning. Lagen stadgar nämligen *utan någon inskränkning* att skälighetsprövning skall äga rum, om »under längre eller kortare tid av året den skadade icke av arbetsgivaren använts till arbete» eller om »avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej kan bestämmas». Likaså stadgas, att, om arbetaren, när han skadat sig, endast tillfälligtvis använts till arbete av arbetsgivaren, skall skälighetsprövning äga rum sålunda, att för den tid,

han icke arbetat i det tillfälliga arbetet, skall hans arbetsförtjänst beräknas till vad under motsvarande tid en arbetare av samma arbetsförmåga skulle hava förtjänat. Men det kan icke vara meningen, att tillfälliga arbetare skola hava en bättre ställning i detta avseende än andra arbetare.

1916 års särskilda utskott yttrade också härom följande:

»Om sålunda en arbetare, som endast under en del av året, t. ex. 3 månader, är anställd hos en viss arbetsgivare, under denna anställning drabbas av olycksfall, skall hans årsförtjänst beräknas till summan av hans verkliga arbetsförtjänst under de tre månaderna (huvudregeln) och hans (efter andra punkten) beräknade arbetsförtjänst under de återstående 9 månaderna.

Den skälighetsprövning, som sålunda *alltid* skall äga rum i fråga om tid, då arbetaren ej varit anställd i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffade, skall *alltid* ske efter nyss angivna grunder, *oberoende av* om arbetaren under tiden (de nio månaderna) varit anställd hos en eller flera andra arbetsgivare *eller kanske gått sysslolös.*»

Det synes oss alldeles orimligt, att vid arbetsförtjänstens beräkning tillgodoräkna den skadade den tid av året, varunder han varit sysslolös, men däremot icke taga i betraktande den tid, varunder han utfört självständigt arbete i yrket såsom exempelvis snickare, skomakare eller dylikt eller arbetat med egna göromål i hemmet eller någon kort tid före olycksfallet innehåft och arbetat i något eget jordbruk. Att detta skulle hava varit lagstiftarens avsikt, synes icke kunna påstås, än mindre visas. Skulle det hava varit meningen att göra en så viktig inskränkning i avseende å tillämpningen av den i 9 § stadgade skälighetsprövningen och därmed i ersättningsrätten enligt lagen, hade väl fastmer detta bort tydligt uttryckas i lagen eller åtminstone bort antydvas i den utförliga motivering, som 1916 års särskilda utskott avgav rörande denna §.

Det belopp, varmed den, som skadat sig i arbete hos viss arbetsgivare, skall erhålla ersättning för den skada, han måhända för all framtid lidit, kan icke få avgöras med hänsyn till den rent tillfälliga omständigheten, om han *börjat* arbeta hos arbetsgivare minst ett år före olycksfallet eller endast vissa månader, innan olycksfallet inträffat. Följden därav skulle bli, att han i senare fallen skulle erhålla i ersättning endast en bråkdel av vad som skall utgå, om arbetet fortgått hela året före olycksfallet. Däremot skulle det alldeles sakna betydelse, hur förhållandet härutinnan varit under exempelvis andra eller tredje året före olycksfallet. Lika obilligt är det att i händelse av mer eller mindre tillfälliga *avbrott* i arbetet hos arbetsgivare under året före olycksfallet frånräkna tiden härför vid arbetsförtjänstens bestämmande.

När skadestånd skall utgå i anledning av olycksfall, måste storleken av detsamma bestämmas med hänsyn tagen till den förlust arbetaren därav lider och ej av godtyckliga eller tillfälliga omständigheter. Med hänsyn härtill är det tydligen, som skälighetsprövningen införts med avseende å arbetsförtjänstens beräkning. Härmed nås, såsom t. ex. beträffande den danska lagstiftningen uttalats, »att vid arbetsförtjänstens bestämmande och därmed vid ersättningens utbetalande personer, vilkas ställning med hänsyn till utbildning och arbetsduglighet är densamma, bliva likställda, *oavsett* om de varit längre eller kortare tid sysselsatta i den verksamhet, vari olycksfallet inträffat, och *oavsett* om de äro sysselsatta hos arbetsgivaren under hela arbetsdagen eller endast under en del av densamma».

Då ett stort antal arbetare ej äro fasta yrkesarbetare i egentlig mening och då många arbeta i olika sysselsättningar, tidvis hos arbetsgivare, tidvis för egen räkning — lägenhetshavare, jordtorpare m. fl. — kan det ej heller i praktiken låta sig göra att, i händelse den skadade viss tid under året närmast före olycksfallet arbetat för egen räkning, avgöra om den skadade mer är att hänföra till de egentliga lönearbetarnas kategori och på den grund borde erhålla ersättning enligt den lagstadgade skälighetsprövningen, eller om han mera är att hänföra till sådana arbetare för egen räkning, vilka ej äro försäkrade enligt lagen. För att kunna vinna visshet härutinnan måste givetvis för varje särskilt fall en ingående utredning verkställas, vilken måste hänföra sig till en vida längre tid före olycksfallet än ett år, och varvid avgörandet i allt fall blir beroende på det rent subjektiva omdömet. Men detta är på intet sätt förutsatt i lagen, som endast talar om året närmast före olycksfallet.

Då riksförsäkringsanstalten också vitsordat, att den utländska lagstiftningen ej gör någon inskränkning i den i utlandet tillämpade principen om skälighetsprövning även för dessa fall, utan fastmer där merendels ges uttryckliga regler om, att vid arbetsförtjänstens beräkning utan undantag hänsyn skall tagas till *varje full arbetsdag* under året närmast före olycksfallet, synes så mycket mer skäl föreligga att även i vårt land förfara i enlighet med en dylik rättvis och billig princip. Endast sålunda kan den skadade hållas skadeslös för olycksfall, som drabba honom i arbete. Detta måste vara den ifrågavarande lagstiftningens mening, utan avseende å om arbetsgivaren kan anses mer eller mindre vållande till olycksfallet — t. ex. på grund av bristande skyddsanordningar eller dylikt eller något sådant vållande från hans sida ej alls föreligger.

Såsom redan framhållits, blir också olycksfallsrisken för ett år mindre i samma mån, som arbetaren arbetar i försäkringspliktigt företag under endast en del av året. Fastän premie ej beräknats för mer än den tid, varunder det försäkringspliktiga arbetet utförts, synes alltså ersättningen böra bli densamma, som om risken fortvarit under hela året och på den grund en högre premie påföres.

På grund härav och under åberopande av vad riksförsäkringsanstalten och motionären rörande denna fråga anfört, yrka vi alltså att riksdagen nu måtte besluta,

att 9 §:ns andra punkt skall, i huvudsaklig överensstämmelse med riksförsäkringsanstaltens förslag, erhålla följande ändrade lydelse:

Har under längre eller kortare del av året den skadade arbetat i annan verksamhet eller ej utfört något arbete hos arbetsgivare, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten — — — — — prövas skäligt,

samt att denna lagändring måtte träda i kraft genast efter utfärdandet.

Bilaga.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan Kungl. Maj:t i skrivelse den 4 februari innevarande år anbefallt försäkringsrådet att till utskottet avgiva yttrande i anledning av två inom riksdagens första kammare väckta motioner nr 30 och 72 samt tre inom riksdagens andra kammare väckta motioner nr 78, 79 och 182 angående ändringar i vissa delar av lagen om försäkring för olycksfall i arbete, får försäkringsrådet härmed anföra följande.

I dessa motioner har yrkats

1) i fråga om 2 § andra stycket, att däri omförmälda belopp av 5,000 kronor skulle ändras till 10,000 kronor, samt att lagändringen skulle hava retroaktiv verkan från tiden för lagens ikraftträdande;

2) i fråga om 6 §, att paragrafen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet eller vid färd till och från detsamma, skall, på grund av försäkringen, etc.»;

3) i fråga om 9 § tredje stycket, att däri omförmälda belopp av 1,800 kronor och 300 kronor skulle ändras till 2,500 kronor respektive 500 kronor;

4) i fråga om 35 § sista stycket, att orden »eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas» skulle utgå;

5) i fråga om 37 § första stycket, att de i a), b), c) och d) stadgade belopp av den dagliga sjukpenningen i varje fall skulle ökas med en krona;

6) att från och med den 1 januari 1920 den i lagen stadgade försäkring för skada till följd av olycksfall i arbete endast skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten, samt att i enlighet härmed erforderliga ändringar i lagen måtte vidtagas.

Angående yrkandet 2) samt yrkandet 1) rörande höjning av det stadgade beloppet av 5,000 kronor och yrkandet 3) rörande höjning av den övre gränsen för den årliga arbetsförtjänsten har försäkringsrådet den 1 februari 1919 avgivit underdånigt utlåtande i anledning av riksförsäkringsanstaltens skrivelse till Kungl. Maj:t den 11 januari 1919 med förslag till vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Beträffande den föreslagna ändringen i 2 § ansåg rådet av skäl, som av riksförsäkringsanstalten anförts, och vilka väsentligen även motsvara motionärernas synpunkter, det vara tydligt, att den i paragrafen bestämda avlöningsgränsen av 5,000 kronor numera måste anses vara för låg samt att, vid en eventuell höjning, lägre belopp än 7,500 kronor icke syntes böra ifrågakomma, men att möjligen kunde ifrågasättas, huruvida icke gränsen borde bestämmas till ett belopp av 9,000 kronor. Försäkringsrådet hade emellertid för sin del ej heller något att erinra mot att ifrågavarande lönegräns, på sätt riksförsäkringsanstalten hemställt, helt borttoges.

Frågan om sådan ändring i 6 § av lagen, att olycksfall, som inträffa på vägen till och från arbetet, skulle likställas med olycksfall i arbetet, ansåg rådet vara av mera principiell natur och i viss mån av samma beskaffenhet som det av ålderdomsförsäkringskommittén förordade förslaget att under olycksfallsförsäkringen inbegripa jämväl vissa av de s. k. yrkessjukdomarna. Då, enligt vad försäkringsrådet under hand erfarit, socialförsäkringskommittén i sammanhang med sitt förslag till sjukförsäkring torde komma att framlägga förslag till en del ändringar i olycksfallsförsäkringslagen, syntes det vara lämpligast, att riksförsäkringsanstaltens framställning i nu förevarande avseende upptoges till behandling i samband med berörda förslag till ändringar av lagen.

Sedan emellertid Kungl. Maj:t i propositionen nr 175 till innevarande års riksdag ävenledes föreslagit intagande i lagen av en bestämmelse i enahanda syfte och frågan härigenom kommit i förändrat läge, anser sig försäkringsrådet, ehuru svårigheter med avseende å tolkningen av den föreslagna bestämmelsen utan tvivel komma att göra sig gällande, dock, med hänsyn till vad av föredragande departementschefen anförts, för sin del nu icke böra avstyrka en dylik utvidgning av begreppet »olycksfall i arbete», särskilt som någon avsevärd förhöjning av försäkringsavgifterna därav ej skulle föranledas. Dock torde kunna ifrågasättas, huruvida ej, i stället för lagändring, ett uttalande från riksdagens sida om innebörden av olycksfallsbegreppet i förevarande avseende skulle vara fullt tillräckligt för vinnande av det avsedda ändamålet.

Vidkommande förslaget, att maximibeloppet för den årliga arbetsförtjänst, som avses i 9 § av lagen, måtte höjas från 1,800 kronor till högre belopp, ansåg försäkringsrådet, att en höjning måste på grund av de förhållanden, som nu råda på det ekonomiska området, anses vara fullt berättigad. Rådet framhöll emellertid, hurusom en mera betydande förhöjning torde komma att för vissa industrier medföra en avsevärt ökad ekonomisk belastning. Om än ett ännu högre maximibelopp än det av riksförsäkringsanstalten föreslagna av 2,400 kronor skulle kunna anses önskvärt, syntes därför nödig försiktighet bjuda att nu icke gå längre än anstalten föreslagit.

Att, såsom av motionären föreslagits, giva den i yrkandet 1) ifrågasatta ändringen av 2 § i lagen retroaktiv verkan, synes, med hänsyn till de uppenbara praktiska olägenheter, som därmed skulle vara förbundna, icke böra ifrågakomma.

I samband med de framställda yrkandena om höjandet i 9 § av den övre gränsen för den årliga arbetsförtjänsten hava motionärerna därjämte yrkat ändring i samma paragraf, innebärande, att den årliga arbetsförtjänsten, där den understiger 500 kronor, skulle beräknas till detta belopp. I ovannämnda kungl. proposition har föreslagits en höjning till 450 kronor.

Enligt försäkringsrådets mening saknar den nu gällande minimigränsen av 300 kronor all betydelse i fråga om sådana arbetare, som med olycksfallsförsäkringslagen egentligen avses, d. v. s. personer, som för sitt uppehälle huvudsakligen äro beroende av arbete för arbetsgivares räkning. Man torde nämligen

numera icke kunna finna någon manlig eller kvinnlig verklig lönarbetare, som har så låg arbetsförtjänst. För dessa fall torde även en förhöjning av gränsen till 450 eller 500 kronor vara utan egentlig betydelse. I fråga om minderåriga arbetare ävensom lärlingar kan arbetsförtjänsten visserligen uppgå till lägre belopp, men skola i dylika fall ersättningarna enligt lagen på grund av den i 9 § föreskrivna skälighetsprövning i allmänhet beräknas efter högre arbetsförtjänst än den de i verkligheten haft.

En minimigräns, som ej uppgår till högre belopp än nu föreslagits, har egentligen betydelse i fråga om personer, vilka för sitt uppehälle endast till en del äro beroende av lönarbete men i övrigt äro hänvisade till arbete av annan karaktär eller till andra inkomstkällor. Även för sådana fall har emellertid fastställandet av en dylik gräns mindre till ändamål att undvika alltför obetydliga ersättningar än att förenkla tillämpningen av ersättningsbestämmelserna. Att ifrågavarande personer vid olycksfall beredas ersättning för den arbetsförtjänst, som härrör av lönarbetet, är i full överensstämmelse med lagens ändamål. Men att av billighetshänsyn gå väsentligt längre i detta avseende genom att beräkna ersättningen efter en arbetsförtjänst, som avsevärt överstiger den verkliga inkomsten av sådant arbete, och sålunda, utan att den försäkrade själv bidrager, på arbetsgivaren lägga även försäkringskostnaden för annan inkomst än av lönarbete, skulle tydligen innebära en principiell utvidgning av lagens område.

Försäkringsrådet vill dock icke avstyrka varje höjning av den ifrågavarande inkomstgränsen, särskilt som en höjning av densamma till det föreslagna beloppet av 450 eller 500 kronor icke skulle medföra avsevärd ökning av de arbetsgivarna åliggande försäkringsavgifterna. Men då frågan ej är av sådan betydelse, att en skyndsam lösning av densamma kan anses vara påkallad, och därjämte, med hänsyn till ovan antydda synpunkter och till sammanhanget med motsvarande fråga inom den obligatoriska sjukförsäkringen, synes böra bliva föremål för ytterligare utredning, anser försäkringsrådet det vara lämpligast att uppskjuta frågan till dess socialförsäkringskommittén, efter vad som antages, under loppet av innevarande år kan komma att framlägga sitt betänkande.

Det i 4) omförmälda yrkandet, att i 35 § sista stycket orden »eller försäkring till högre ersättningsbelopp» borde utgå, avser att bereda möjlighet för försäkring med ersättningar till högre belopp än de i lagen angivna. Genom borttagandet av de nämnda orden torde emellertid, formellt sett, syftet med yrkandet ej bliva fullt tillgodosett, då även genom det kvarstående stadgandet »avtal om annan försäkring än i denna lag stadgas» meddelande av försäkring till andra belopp än de stadgade synes bliva förbjudet. Vill man ernå vad som med yrkandet åsyftas, torde därför det ifrågavarande stycket i 35 § böra erhålla tydligare formulering. Vad själva saken angår, anser visserligen även försäkringsrådet, i väsentlig överensstämmelse med ålderdomsförsäkringskommittén, att beredande av tillfälle till dylik utvidgning av den frivilliga försäkringen icke är behöfligt, då erforderlig tilläggsförsäkring till lagförsäkringen kan erhållas genom försäkring i enskilda bolag eller kassor. Särskilt torde rätt att erhålla försäkring till högre belopp för ersättningar till efterlevande eller för begravningshjälp icke böra medgivas, då härigenom försäkringen lätt skulle kunna erhålla en annan

karaktär än som motsvarar dess egentliga ändamål. I fråga om sjukpenning eller livränta till skadad arbetare synas däremot tillräckliga skäl ej kunna anföras för ett förbud mot försäkring till något högre belopp. I varje fall torde dock, såsom ofta framhållits, rätten till sådan utvidgning av försäkringen böra begränsas så, att ersättningarna vid arbetsoförmåga ej komma att överstiga arbetsförtjänsten. Skulle därför det framställda yrkandet, i vad detsamma sålunda av försäkringsrådet tillstyrkes, anses böra bifallas, torde den ifrågavarande lagbestämmelsen böra erhålla ungefär följande ändrade lydelse:

»Avtal om annan försäkring än i denna lag stadgas må ej — — — — — fiskare. Försäkringsinrättning äger ock med arbetsgivaren sluta avtal om ökning av sjukpenning eller av livränta enligt 6 § till belopp, högst motsvarande vid förlust av arbetsförmåga hela den skadades dagliga eller årliga arbetsförtjänst; beloppet av sjukpenning eller av livränta vid nedsättning av arbetsförmågan bestämmes i sådant fall i förhållande till beloppet av ersättningen vid förlust av arbetsförmågan efter de i nämnda § stadgade grunder.»

Det av flera motionärer framställda yrkandet 5) om ökning med en krona i varje fall av de i 37 § för karenstiden stadgade belopp av sjukpenning har till ändamål att söka bereda den högre ersättning vid sjukdom, som i många fall måste anses påkallad av nu gällande förhållanden på arbetsmarknaden. Då nämligen ett stort antal egentliga lönarbetare för närvarande hava en årlig arbetsförtjänst, som vida överstiger den arbetsförtjänst av knappast 1,400 kronor, som enligt lagens bestämmelser i 6 § b) motsvarar den högsta i 37 § angivna sjukpenning av 2 kronor 50 öre, så kan en begränsning av sjukpenningen till detta belopp ej längre anses motsvara tidsförhållandena. För att avhjälpa denna olägenhet synes emellertid den av motionärerna angivna utvägen icke vara den lämpligaste. I själva verket skulle nämligen, såsom även riksförsäkringsanstalten i ovanstående skrivelse framhållit, den försäkrade därigenom i flera fall och särskilt i fråga om de lägre inkomstgränserna komma att erhålla högre sjukpenning än som motsvarar hans dagliga arbetsinkomst. I allmänhet torde man ej böra avsevärt avvika från den i lagen gällande grundsatsen, att sjukpenningen icke bör överstiga två tredjedelar av den dagliga arbetsförtjänsten. Ej heller bör sjukpenningen för de lägre inkomsterna nu bestämmas till väsentligt högre belopp än som antagligen kommer att bli gällande enligt den förestående sjukförsäkringslagstiftningen och den i samband därmed ändrade lagstiftningen för olycksfallsförsäkringen.

Försäkringsrådet finner sig därför ej kunna tillstyrka bifall till motionärernas yrkande på det sätt, som i motionerna angives.

Då detta yrkande emellertid företrädesvis torde avse beredande av ökad sjukpenning för arbetare med så hög arbetsinkomst, att även den högsta i 37 § bestämda sjukpenning måste anses oskäligt låg, synes yrkandet i huvudsak kunna tillgodoses genom införande i lagen av ytterligare en eller flera högre inkomstgränser med däremot svarande högre belopp för sjukpenningen. Denna utväg har ock anvisats i den kungl. propositionen, enligt vilken i 37 § skulle införas en ytterligare inkomstgräns av 1,800 kronor sålunda, att för inkomst, som uppgår till detta belopp eller mera, sjukpenningen skulle utgöra 3 kronor 50 öre. Utan tvivel medför en ändring av ifrågavarande art, vare sig man åtnöjer sig med sist-

nämnda inkomstgräns eller vill införa flera sådana gränser med särskilda belopp för sjukpenningen, minsta rubbningen i grunderna för de nuvarande bestämmelserna.

Försäkringsrådet har emellertid, för den händelse att man skulle önska ändra de ifrågavarande lagbestämmelserna sålunda, att sjukpenningens belopp i olika fall bättre anslöte sig till de verkliga arbetsinkomsterna än som vid tillämpning av nuvarande grunder är fallet, ansett sig böra framlägga ytterligare ett förslag, vilket, utan att alltför mycket avvika från dessa grunder, i allmänhet bättre skulle tillgodose kraven på skäligt förhållande mellan sjukpenning och arbetsförtjänst.

Enligt detta förslag skulle sjukpenningens belopp för såväl högre som lägre inkomster bestämmas efter en gemensam regel på sådant sätt, att beloppen i stort sett skulle komma att ungefärligen motsvara de belopp, som gälla efter utgången av karenstiden. Såsom grund för beräkningen skulle väljas den inkomst av kapital eller arbete utan medgivna avdrag, till vilken den försäkrade för nästföregående år taxerats enligt förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst. I allmänhet torde nämligen i här avsedda fall denna inkomst ganska nära motsvara den verkliga arbetsförtjänsten. I vissa kommuner införes beloppet av ifrågavarande inkomst å kronodebetsedeln, i andra kommuner däremot endast den efter de medgivna avdragen återstående inkomsten. I sistnämnda fall kan dock uppgift om den taxerade inkomsten lätt erhållas i stad genom vederbörande uppborndsmyndighet och å landet genom häradsskrivaren eller kommunalstämmans ordförande. I de fall åter, där inkomsten varit så låg, att densamma, minskad med de bevillningsfria avdragen, ej föranlett taxering, står denna utväg ej öppen, utan måste man i dylika fall, liksom enligt nu gällande bestämmelser, beräkna inkomsten till det lägsta beloppet av 500 kronor.

Visserligen kan vid tillämpning av denna regel i det ifrågavarande inkomstbeloppet även ingå annan inkomst än arbetsförtjänst, dock endast inkomst av kapital, men, då detta förhållande i fråga om egentliga lönarbetare i allmänhet torde kunna betraktas som undantag, och då å andra sidan taxeringen avser näst föregående års inkomst och denna inkomst på grund av olika anledningar ej sällan understiger den verkliga arbetsförtjänsten, synes för beräkning av sjukpenningen i förhållande till inkomsten en något högre procent kunna tillämpas än som vid noggrann beräkning motsvarar de i 6 § b) givna reglerna. Enligt dessa regler skulle nämligen sjukpenningens belopp vid förlust av arbetsförmågan utgöra två tredjedelar av en trehundrasextiofemtedel d. v. s. 0,183 procent av den årliga arbetsförtjänsten. Av nyss anförda anledningar ävensom för enkelhetens skull har försäkringsrådet tänkt sig den ifrågavarande procenten kunna avrundas uppåt till 0,2 %, motsvarande en femhundrededel av inkomsten.

Därest försäkringsrådets här alternativt framlagda förslag skulle vinna beaktande, torde den ifrågavarande paragrafen böra erhålla ungefär följande ändrade lydelse:

»37 §.

Intill dess — — — — — grunder;

dock att, där den skadade enligt förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst för nästföregående år taxerats för inkomst av kapital eller arbete samt denna inkomst överstiger femhundra kronor, den dagliga sjuk-

penningen skall utgå med en femhundrededel av inkomsten, dock högst med fem kronor, och i övriga fall med en krona;

samt att — — — — — statsmedel.»

Häri genom skulle vinnas även den fördelen, att hänsyn toges till inkomsten för personer, för vilka pensionsavgift ej påförts, t. ex. minderåriga under 16 år och äldre personer över 66 år. Till jämförelse med de nuvarande bestämmelserna må här angivas sjukpenningens belopp för några fall:

Taxerad inkomst av kapital eller arbete.	Sjukpenning.
500 kronor	1: 00 krona
800 »	1: 60 kronor
1,200 »	2: 40 »
1,800 »	3: 60 »
2,500 »	5: 00 »

Beträffande yrkandet 6) i motionerna 30 i första och 182 i andra kammaren, vilket avser, att försäkringen hädanefter endast skulle äga rum i riks-försäkringsanstalten, må först i korthet erinras om motsvarande förhållanden inom den utländska lagstiftningen.

Som bekant gäller numera i så gott som alla europeiska länder, åtminstone beträffande industri och jordbruk, ersättningsplikt för arbetsgivaren i fråga om olycksfall i arbete. I vissa länder, nämligen Frankrike, England, Belgien, Spanien och Portugal, kan arbetsgivaren, där han ej föredrager att själv bära risken, skydda sig mot de ekonomiska konsekvenserna av ersättningsplikten genom att försäkra i godkänd försäkringsanstalt. I övriga länder gäller för arbetsgivaren försäkringstvång. I Italien, Finland och Holland har arbetsgivaren att välja mellan försäkring i statsanstalt eller i enskilt bolag. I fråga om jordbruket gäller dock i Italien tillsviðare, att försäkringen skall tagas i statsanstalten. I Holland bestämmas ersättningarnas belopp av statsanstalten även vid försäkring i enskilt bolag. I Danmark skall arbetsgivaren försäkra i enskilt bolag, men invaliditetserättningarna, vilka här utgå med kapital för en gång, bestämmas av arbetarförsäkringsrådet. I Tyskland, Österrike, Ungern, Norge, Schweiz, Luxemburg och Rumänien äger försäkringen rum i en eller flera särskilda, i lagstiftningen närmare angivna försäkringsinrättningar, nämligen i Tyskland i regel i föreningar av arbetsgivare inom viss yrkesgren eller flera besläktade yrken eller inom visst område, i Österrike (före kriget) i försäkringsanstalter med territoriell begränsning, i Ungern i två särskilda landskassor, i Norge i en statsanstalt, i Schweiz i en statsanstalt, i Luxemburg och Rumänien i en allmän yrkesförening. I de flesta länder med försäkringsplikt handhaves således försäkringen närmast av arbetsgivarföreningar eller av särskilda institutioner, i vilkas styrelser dock arbetsgivarna äro representerade. Från denna regel bildar Norge undantag så tillvida, att arbetsgivarna ej enligt lagen äro representerade i styrelsen för riks-försäkringsanstalten.

I Sverige gäller som bekant, att försäkringen äger rum i riks-försäkringsanstalten, där den icke tagits i något för ändamålet bildat arbetsgivarbolag. An-

gående de anmärkingar, som i ovannämnda motioner riktats mot detta system och vilka naturligen i flera avseenden även gälla andra system, enligt vilka försäkringen ej skall tagas i bestämd försäkringsinrättning, får försäkringsrådet anför följande.

I motionen nr 182, vilken innehåller den utförligare motiveringen för ifrågasvarande yrkande, framhålles till en början beträffande arbetsgivarbolagen såsom en av de viktigaste synpunkterna under förarbetena till lagen, att de skulle komma att tillgodose vissa yrkessammanslutningars intressen, men att enligt hittills vunnen erfarenhet för flera bolag verksamheten enligt stadgarna icke varit begränsad till vissa yrken eller områden, samt att dessa bolag haft ojämförligt mycket större tillslutning än övriga bolag. Även om, såsom jämväl försäkringsrådet antager, meningen från början väsentligen varit den, som av motionären angives, synas dock de av motionären anmärkta förhållandena i och för sig icke kunna åberopas såsom bevis för olämpligheten av det nuvarande systemet.

Att, såsom av motionären framhålles, den starka konkurrensen mellan försäkringsinrättningarna ävensom arten av vissa i samband därmed offentliggjorda broschyrer eller andra meddelanden måste anses mindre lämplig, torde allmänt erkännas. Dylika förhållanden synas dock mindre vara att anse såsom en följd av själva försäkringssystemet än såsom en kvarleva från den närmast föregående tiden. Efter hand torde väl också dessa mindre tilltalande företeelser komma att i huvudsak upphöra, då vid den verksamhet, varom här är fråga, egentliga affärs- eller vinstsynpunkter tydligen icke böra göra sig gällande och ej heller av arbetsgivarna själva i allmänhet torde hava varit avsedda.

Motionären övergår därefter till frågan om inflytandet av arbetsgivarbolagens verksamhet på omfattningen av riks-försäkringsanstaltens förvaltning och kostnaderna för denna förvaltning, och skulle enligt hans mening erfarenheten redan hava ådagalagt, att i stället för lättnad ökat arbete genom denna verksamhet uppstår för anstalten. I sådant avseende fäster motionären uppmärksamheten därå, att anstalten måste hålla register ej blott över rikets samtliga arbetsgivare utan även särskilt över arbetsgivarbolagens delägare, samt anser vidare, att detta arbete försvåras därigenom, att en arbetsgivare när som helst kan upphöra med sin försäkring i riks-försäkringsanstalten för att övergå till ömsesidigt bolag, i vilket han däremot måste kvarstå till årsskifte.

Beträffande uppgörande av särskilda register över arbetsgivarbolagens delägare vill försäkringsrådet erinra om bestämmelserna i 28 § i lagen, enligt vilka varje bolag är skyldigt att inom viss tid enligt av anstalten fastställt formulär lämna uppgifter om sina delägare samt att genast lämna uppgift, där delägare inträtt i bolaget eller ur bolaget utträtt. Det ligger således i riks-försäkringsanstaltens hand att bestämma formen för dessa uppgifter på sådant sätt, att anstaltens eget arbete för hållande av erforderliga förteckningar i möjligaste mån underlättas. Det ifrågasvarande arbetet underlättas även därav, att antalet i bolagen försäkrade arbetsgivare är relativt ringa. Hela antalet i arbetsgivarbolag försäkrade delägare uppgår nämligen för närvarande endast till omkring 28,000 eller till knappt 10 procent av hela antalet 300,000 försäkringspliktiga arbetsgivare. Antalet i bolagen försäkrade arbetare, över vilka förteckningar dock ej hållas, uppgår däremot till omkring 450,000 eller en tredjedel av samtliga arbetare, som omfattas av lagen.

Den omständigheten, att en arbetsgivare när som helst kan avbryta sin försäkring i riks-försäkringsanstalten och övergå till ett arbetsgivarbolag, har

visserligen under den första tiden av försäkringen medfört ökat arbete för riks-försäkringsanstalten, men denna olägenhet, vilken dock svårligen i och för sig kan anses vara av större betydelse, torde efter hand komma att i huvudsak upphöra. För övrigt skulle erforderlig ändring av detta förhållande kunna åstadkommas genom framställning från försäkringsrådet till bolagen att ordna försäkringarna efter kalenderår eller genom införande av bestämmelse härom i lagen.

Motionären övergår härefter till frågan om riks-försäkringsanstaltens ställning till vissa kategorier av mindre arbetsgivare. Enligt vad försäkringsrådet inhämtat, har anstalten beträffande denna fråga ävensom några andra frågor rörande införande av bestämmelser i lagen för åstadkommande av förenklingar av anstaltens verksamhet, ingått med framställning till Kungl. Maj:t. Denna framställning har överlämnats till socialförsäkringskommittén att tagas i övervägande vid uppgörande av det förslag till ändringar i olycksfallslagen, som kunna för-anledas av sagda kommittés förslag till sjukförsäkring. Försäkringsrådet anser sig därför ej hava anledning att nu vidare ingå på denna fråga, men vill dock framhålla, att anstaltens arbete för dessa mindre arbetsgivares försäkring tydligen varken med avseende å omfattningen eller i fråga om kostnaderna skulle avsevärt minskas därigenom, att samtliga försäkringar övertoges av anstalten.

Beträffande de större arbetsgivarna medgiver motionären visserligen, att arbetsgivarbolag kunna hava något berättigande, men anser dock, med hänsyn till förvaltningskostnaderna, att det skulle vara ojämförligt fördelaktigare, om riks-försäkringsanstalten även omhänderhade deras försäkring, enär därigenom försäkringsavgifterna i genomsnitt skulle kunna sänkas och tillämpningen av lagen bli mera enhetlig. Särskilt skulle riks-försäkringsanstalten hava en ogynnsam ställning därigenom, att anstalten icke såsom bolagen kunde avvisa försäkrings-tagare, som representera för dem obekväma risker.

Vad först förvaltningskostnaderna för riks-försäkringsanstalten angår, är det svårt att inse, huru dessa kostnader, även med hänsyn till de i 17 § av lagen stadgade bidrag, skulle kunna väsentligen nedbringas, därest anstalten övertog hela försäkringen, då anstalten i sådant fall skulle belastas med undersökningar av olycksfall, bestämmande av ersättningsbelopp m. m. även för de fall, som för närvarande åligga arbetsgivarbolagen, och endast befrias från den jämförelsevis mindre betydande arbetsbörda, som åsamkas anstalten genom hållande av förteckningar över bolagens delägare samt genom samlande och bearbetande för statistiska eller försäkringstekniska ändamål av vissa uppgifter rörande bolagens försäkringar m. m. I allmänhet torde man, såsom även framgår av ålderdomsförsäkringskommitténs utredning rörande förevarande fråga, vid en granskning av de i olika länder tillämpade systemen, ganska snart finna, att förvaltningskostnadernas storlek under i övrigt jämförbara förhållanden ej i mera väsentlig mån är beroende av arten av de olika försäkringssystemen. Enda effektiva medlet att nedbringa kostnaderna skulle vara att, såsom i Tyskland och även inom de svenska arbetsgivarbolagen i viss utsträckning är fallet, begagna sig av oavlönad arbetshjälp, men även en dylik utväg synes i många fall ej hava lett till mera betydande nedsättningar av kostnaderna.

Angående förhållandet mellan försäkringsinrättningarna är det, såsom av motionären framhålles, klart, att riks-försäkringsanstalten, därest och i den mån anstalten skall betraktas såsom konkurrent till arbetsgivarbolagen, måste anses vara ofördelaktigt ställd därigenom, att bolagen ej behöva övertaga risker, som från deras synpunkt ej äro önskvärda, medan anstalten däremot är skyldig för-

säkra alla de risker, som ej av bolagen övertagits. Denna synpunkt framhölls även av riksförsäkringsanstalten i dess yttrande över alderdomsförsäkringskommitténs förslag men lämnades i den kungl. propositionen till 1916 års riksdag utan avseende. I själva verket torde väl riksförsäkringsanstalten dock icke hava till egentlig uppgift att konkurrera med arbetsgivarbolagen. Med det nu gällande systemet har man nämligen just velat bereda möjlighet till sammanslutningar mellan arbetsgivare för astadkommande av billigare förvaltningskostnader samt för genomförande av särskilda skydds eller andra anordningar, vilka skulle kunna verka till nedbringande av försäkringsrisken och tillika medföra ökad trygghet för arbetarna. Riksförsäkringsanstalten åter har enligt lagens grunder med avseende å den egentliga försäkringen huvudsakligen till uppgift att representera sammanslutningen av samtliga övriga arbetsgivare.

Skulle arbetsgivarbolagen upphöra och riksförsäkringsanstalten ensam handhava hela försäkringen, torde väl härigenom svårligen beredas de större arbetsgivarna någon fördel. Av de i frågan hittills framkomna yttranden synes man visserligen hava tänkt sig någon slags, om än mindre betydande utjämning av riskerna mellan de olika arbetsgivarna. I verkligheten torde väl dock dylika synpunkter knappast på allvar kunna göras gällande, utan måste, vilket försäkringssystem man än använder, försäkringsavgifterna i möjligaste mån anpassas efter de särskilda arbetsgivarnas olika riskförhållande, även om därigenom avgifterna för en eller annan arbetsgivare skulle kunna bli särskilt betungande. Beträffande möjligheten av att avgifterna i vissa fall icke skulle kunna indrivras, föreskrives i 19 § andra stycket i lagen, att dylika avgifter skola förskjutas av statsverket och således icke falla övriga arbetsgivare till last.

Motionären anför vidare, att genom den ovisshet, som vid tillämpning av det nu gällande systemet kan råda om, var en arbetare verkligen är försäkrad, dröjsmål uppstår med riksförsäkringsanstaltens skadereglering. Dylika fall, där tvekan om den rätta försäkringsinrättningen kan uppkomma, äro emellertid redan i och för sig rena undantagsfall. För övrigt är det tydligt, att olägenheter av denna art fullständigt kunna undvikas genom ett samarbete mellan försäkringsinrättningarna, som måste ligga i deras gemensamma intresse. I verkligheten torde ytterst få fall hava förekommit, där den skadade arbetaren på grund av dylika skäl måst vänta på erforderlig vård eller ersättning.

Ej heller synas de av motionären uttryckta farhågor för att socialt nödvändiga eller önskvärda åtgärder för invalid- och vanförevård skulle röna en förlamande inverkan av arbetsgivarnas frihet att välja försäkringsanstalt hava större fog för sig. Tydligen måste det även härvidlag ligga i samtliga försäkringsinrättningsars intresse att i möjligaste mån samverka.

I enlighet med vad sålunda i korthet anförts rörande vissa missförhållanden eller olägenheter, som hittills i större eller mindre omfattning förekommit eller vilka av motionärerna ansetts kunna bli en följd av det nu tillämpade försäkringssystemet, är försäkringsrådet av den mening, att dessa missförhållanden eller olägenheter icke med nödvändighet kunna anses vara förbundna med detta system utan väsentligen måste anses hava sin grund i bristande samarbete mellan försäkringsinrättningarna och i huvudsak kunna undvikas, om god vilja och samförstånd göra sig gällande vid inrättningarnas arbete för det gemensamma stora målet. De oegentligheter, som förekommit, torde nog ej heller, såsom jämväl av motionären framhålles, uteslutande böra läggas arbetsgivarbolagen till last utan till någon del även bero på traditionerna från föregående tid, under vilken

de olika försäkringsinrättningarna väsentligen betraktade varandra såsom konkurrenser. Många av missförhållandena komma utan tvivel inom den närmaste tiden att avhjälpas redan till följd av de anmärkningar, som från flera håll blivit framställda, och torde i övrigt genom erforderliga föreskrifter eller anmaningar från försäkringsrådets sida kunna efter hand så gott som fullständigt undaröjas.

Om således också de förhållanden, vilka ovan avhandlats, icke kunna anses vara av större principiell eller praktisk betydelse, synas däremot de av motionärerna uttryckta farhågor för att arbetsgivarbolagens verksamhet beträffande ersättningsbeloppens bestämmande ej skulle bliva fullt opartisk böra tillmätas större betydelse. I detta avseende anföres redan i kungl. propositionen till 1916 års riksdag, att det möjligen skulle kunna befaras, att ett arbetsgivarbolag, med hänsyn till delägarnas ekonomiska intresse, i ett eller annat fall ej skulle taga erforderlig hänsyn till den skadades rätt vid ersättningsarnas bestämmande m. m. dylikt. Motionärerna framhålla för sin del, att den ofta förekommande skälighetsprövningen rörande arbetsförtjänstens belopp, invaliditetsgraden m. m. lämnar möjlighet för försäkringsinrättningen att något reducera ersättningarna utan att därigenom i egentlig mening bryta mot lagens föreskrifter.

Vad utländska förhållanden angår, torde i allmänhet erfarenheten ej kunna anses giva tillräckligt stöd för dylika farhågor. I länder med ersättningsplikt utan försäkringstvång för arbetsgivaren ordnas ersättningsfrågorna vanligen efter överenskommelse mellan parterna och endast, där överenskommelse ej kan träffas drages frågan inför domstol eller hänskjutes till skiljedom. Såvitt försäkringsrådet har sig bekant, har antalet dylika tvister icke varit väsentligt större än vad man i allmänhet ansett kunna bliva fallet. Också har huvudskälet för införande av obligatorisk försäkring icke egentligen varit farhågan för att ersättningarna eljest skulle från arbetsgivarens eller försäkringsbolagets sida otillbörligen nedpressas, utan har man i regel ansett fördelarna av försäkringstvånget bestå däri, att för arbetaren säkerheten att utfå ersättning skulle ökas och att för arbetsgivaren en välbehörlig utjämning av hans risk skulle ernås. Dock hava i Holland och Danmark därjämte även de ovan antydda farhågorna gjort sig särskilt gällande och föranlett därtill, att ersättningarna i varje fall skola bestämmas av den statliga institutionen.

Vad förhållandet i vårt land angår, är erfarenheten visserligen ännu relativt obetydlig. Såsom jämväl av motionärerna framhållits, kunna dock, särskilt i fråga om tillämpningen av bestämmelserna om arbetsförtjänstens beräkning för minderåriga eller lärlingar, vissa av arbetsgivarbolag fattade beslut onekligen giva anledning till anmärkningar. Försäkringsrådet har också, till en del med anledning av framställning från riksförsäkringsanstalten, tagit denna fråga under övervägande och för ändamålet från samtliga försäkringsinrättningar infordrat handlingarna i ärenden, som avse dylika beslut. Rådet har ännu icke hunnit slutföra sin granskning av dessa ärenden, men har dock redan funnit, att i flera fall de grunder för skälighetsprövning, som i 9 § angivas, icke blivit tillämpade i tillbörlig utsträckning. Även beträffande det ojämförligt större antalet övriga ärenden rörande ersättningar ämnar försäkringsrådet, som redan haft sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, företaga möjligast allmänna granskning av försäkringsinrättningarnas beslut, särskilt i sådana fall, där besluten grundats på skälighetsprövning, och kommer rådet självfallet att i sådana beslut vidtaga de ändringar, som av granskningen kunna föranledas. Dessa ändringar måste i många fall er-

hålla retroaktiv verkan. För närvarande kan dock något bestämt omdöme angående försäkringsinrättningarnas verksamhet i förevarande avseende icke avgivas.

Antalet av de till försäkringsrådet inkomna besvär i mål rörande ersättningar har, på grund av karenstiden och även i övrigt av naturliga skäl, hittills varit jämförelsevis obetydligt. Dock har på senare tiden antalet inkommande besvärsmål alltmera ökats. Till en del har det nämnda förhållandet även berott därpå, att kännedomen om möjligheten att erhålla rättelse i försäkringsinrättningarnas beslut genom besvär hos försäkringsrådet ännu ej vunnit tillräcklig spridning bland arbetarna och arbetsgivarna. För att sätta rådet i ytterligare tillfälle att övervaka försäkringens gång har rådet emellertid ansett sig böra anmoda försäkringsinrättningarna, vilka hittills i allmänhet icke meddelat besvärshänvisning, att hädanefter lämna nödig hänvisning rörande möjligheten att genom besvär hos försäkringsrådet vinna rättelse.

Av vad försäkringsrådet sålunda anført torde framgå, att även möjligheten av att arbetsgivarbolagen av ekonomiska hänsyn icke alltid skulle taga erforderlig hänsyn till de skadades rätt, väsentligen torde avlägsnas genom lämpliga åtgärder från försäkringsrådets sida, och att således även i detta avseende de av motionärerna framhållna önskemålen beträffande försäkringens rätta tillämpning synas kunna bliva tillgodosedda.

Med hänsyn till samtliga ovan berörda förhållanden samt särskilt till den omständigheten, att många arbetsgivare av skäl, som ofta anförts, hava ett bestämt intresse av att genom egna sammanslutningar kunna själva svara för försäkringens handhavande, anser sig försäkringsrådet, så länge ej olägenheter visat sig uppstå, som icke utan större svårighet kunna avhjälpas, icke kunna tillstyrka bifall till det framställda yrkandet, att den lagstadgade försäkringen för skada till följd av olycksfall i arbetet endast må äga rum i riksförsäkringsanstalten.

Stockholm den 19 mars 1919.

På Kungl. försäkringsrådets vägnar:

AND. LINDSTEDT.

Erik Rörmy.

Bilaga.

Till riksdagens första lagutskott.

Sedan Kungl. Maj:t den 2 innevarande maj månad anbefallt riksförsäkringsanstalten att skyndsamt avgiva och till utskottet överlämna yttrande i anledning av två inom riksdagens första kammare väckta motioner nr 30 och 72 samt fyra inom riksdagens andra kammare väckta motioner nr 78, 79, 182 och 348 angående ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, får riksförsäkringsanstalten härmed anföra följande.

I dessa motioner har yrkats

1) i fråga om 2 § andra stycket, att däri omförmälda belopp av 5,000 kronor skulle ändras till 10,000 kronor samt att lagändringen skulle hava retroaktiv verkan från tiden för lagens ikraftträdande;

2) i fråga om 6 §, att paragrafen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Har arbetare skadats till följd av olycksfall i arbetet eller vid färd till och från detsamma, skall, på grund av försäkringen, etc.»;

3) i fråga om 9 § första stycket andra punkten, att punkten skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Har under längre eller kortare tid av arbetsdagen eller året den skadade icke utfört enligt denna lag försäkringspliktigt arbete eller eljest icke av arbetsgivaren använts till arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten under motsvarande tid för en arbetare av samma arbetsförmåga och med liknande arbete som den skadade eller eljest med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt.»

4) i fråga om 9 § tredje stycket dels att däri omförmälda belopp av 1,800 kronor och 300 kronor skulle ändras till 2,500 kronor respektive 500 kronor, dels därest yrkandet 3) icke skulle bifallas, att ifrågavarande minimibelopp 300 kronor skulle ändras till 720 kronor;

5) i fråga om 35 § sista stycket, att orden »eller försäkring till högre ersättningsbelopp än i denna lag stadgas» skulle utgå;

6) i fråga om 37 § första stycket, att de i a), b), c) och d) stadgade belopp av den dagliga sjukpenningen i varje fall skulle ökas med en krona;

7) att från och med den 1 januari 1920 den i lagen stadgade försäkringen för skada till följd av olycksfall i arbetet endast skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten, samt att i enlighet härmed erforderliga ändringar i lagen måtte vidtagas.

1)

Med avseende å denna fråga får riksförsäkringsanstalten hänvisa till sitt i Kungl. Maj:ts proposition nr 175 återgivna yttrande i denna del. Riksförsäkringsanstalten har där framhållit åtskilliga olägenheter, som äro förenade med en löne-

gräns av det slag, varom det här rör sig. Under hänvisning till vad riksförsäkringsanstalten sålunda uttalat får riksförsäkringsanstalten med styrka vidhålla sitt förut härutinnan gjorda yrkande.

Rörande tidpunkten för ikraftträdandet av eventuella lagändringar i denna del får riksförsäkringsanstalten hänvisa till vad riksförsäkringsanstalten tidigare yttrat samt vad i Kungl. Maj:ts proposition uttalats.

2).

Även rörande denna punkt kan riksförsäkringsanstalten hänvisa till vad riksförsäkringsanstalten redan förut anfört. Mot vad i Kungl. Maj:ts proposition i denna del föreslagits har riksförsäkringsanstalten ej något att erinra. Och får riksförsäkringsanstalten härutinnan framhålla, att med en tolkning av det i propositionen föreslagna stadgandet i enlighet med vad i motiveringen till propositionen angivits, synes riksförsäkringsanstalten vinnas vad riksförsäkringsanstalten med sitt i anslutning till det österrikiska lagstadgandet i denna del avgivna förslag åsyftat. Beträffande flertalet inträffade mer obetydliga skador synes det icke heller oundgängligen nödvändigt att för varje särskilt fall införskaffa en mer eller mindre omfattande utredning i det avseende, som i riksförsäkringsanstaltens förslag åsyftas, utan torde en i anmälningshandlingen om olycksfallet lämnad uppgift, att olycksfallet inträffat på väg mellan bostaden och arbetsplatsen oftast kunna vara till fyllest för att ersättning skall kunna utanordnas, därest inga omständigheter tala däremot.

3).

Det i herr Hagmans motion (II: 348) gjorda yrkande, att i lagens 9 § uttryckligen måtte uttalas, att skälighetsprövning med avseende å arbetsförtjänstens beräkning måtte komma till tillämpning i alla fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, vari olycksfallet inträffat, finner riksförsäkringsanstalten värt synnerligt beaktande. Principen om en dylik skälighetsprövning även i fall, där den skadade under någon del av året utfört arbete, som icke är hänförligt under lagen, är som det synes riksförsäkringsanstalten med rätta erkänd i våra närmaste grannländer; och synes riksförsäkringsanstalten denna princip väl överensstämma med rättvisa och billighet. Den till följd av olycksfall i arbete skadade har nämligen efter riksförsäkringsanstaltens förmenande skäligt anspråk på att, inom de gränser den ifrågavarande lagstiftningen i allmänhet utstakar, hållas skadeslös för den förlust han lider genom olycksfallet även med hänsyn till annat än försäkringspliktigt arbete, varav han, inom samma gränser, före olycksfallet i större eller mindre grad varit beroende, men som han till följd av olycksfallet icke längre kan utföra — och det vare sig han endast tidvis arbetat i försäkringspliktigt arbete eller han dagligen endast under viss mer begränsad tid utfört dylikt arbete. Den ökade kostnad som härigenom drabbar arbetsgifvarne är obetydlig i jämförelse med hela försäkringskostnaden.

Riksförsäkringsanstalten har också erfarenhet om, vilka svårigheter, som äro förenade med att för alla de talrika fall, där den skadade icke under hela året närmast före olycksfallet arbetat i den verksamhet, i vilken olycksfallet inträffat, uttröna, vilka tider han kan hava sysslat med icke försäkringspliktigt arbete eller

varit sysslolös. Härigenom förorsakas en besvärlig och tidsödande skriftväxling, som fördröjer ersättningens utanordnande, men som genom den ifrågavarande skälighetsprövningen icke blir erforderlig. Samtidigt som riksförsäkringsanstalten finner det synnerligen angeläget, att den osäkerhet som i nämnda hänseende råder beträffande tolkningen av lagens 9 §, såvitt nu är i fråga, så snart ske kan undanröjes, synes i detta sammanhang icke heller böra bortses från nyss omnämnda stora praktiska svårigheter med det i motionen klandrade systemet.

Riksförsäkringsanstalten hemställer alltså, att andra punkten i sistnämnda § i vad nu är i fråga, måtte i anslutning till vad herr Hagman i denna del yrkat givas följande ändrade lydelse:

»Har under längre eller kortare del av (arbetstiden under)*) året den skadade arbetat i annan verksamhet eller ej utfört något arbete, eller kan avlöningen för någon tid av året på grund av bristfällig utredning eller av annan anledning ej bestämmas, beräknas avlöningen för den tid till belopp, som med hänsyn till avlöningen i arbetsorten — — — — — prövas skäligt.»

Riksförsäkringsanstalten hemställer tillika, att denna lagändring genast måtte träda i kraft.

4)

Rörande denna punkt kan riksförsäkringsanstalten inskränka sig till att instämma i Kungl. Maj:ts i proposition nr 175 angivna förslag, vilket överensstämmer med vad riksförsäkringsanstalten härutinnan tidigare föreslagit. Jämväl beträffande den föreslagna höjningen av minimigränsen för arbetsförtjänstens beräkning från 300 till 450 kronor har riksförsäkringsanstalten ej något att erinra.

I händelse av avslag å vad riksförsäkringsanstalten under punkt 3 härövan hemställt kan visserligen på sätt i herr Hagmans motion alternativt yrkats, en ytterligare höjning av nämnda gräns synas motiverad. Dock vill riksförsäkringsanstalten härutinnan framhålla, att en dylik mer eller mindre godtyckligt vald lönegräns måste anses vara en nödfallsutväg, som efter riksförsäkringsanstaltens förmenande ur rättvisans synpunkt ej kan ersätta en sådan principiellt vida riktigare skälighetsprövning, varom ovan talats.

5)

Med avseende härå får riksförsäkringsanstalten ifrågasätta lämpligheten av att, såsom i motionen avses, inom den sociala olycksfallsförsäkringen även inordna och sålunda på arbetsgivaren, låt vara endast efter frivilligt åtagande från hans sida, överföra kostnaden för en försäkring, som med avseende å ersättningsbeloppens storlek kan komma att sträcka sig så långt som till mångdubbla gånger högsta ersättningsbeloppet enligt den obligatoriska försäkringen — jämlikt Kungl. Maj:ts förslag i den förevarande propositionen årligen 1,600 kronor — och det även om ersättningen begränsas till den uppburna årsavlöningen.

Men härtill kommer, att riksförsäkringsanstalten måste betrakta det som synnerligen angeläget, att riksförsäkringsanstalten icke över hövan betungas med förvaltningskostnader för en dylik försäkring, vilka skulle kunna komma att stiga till betydande belopp med hänsyn såväl till registreringen av försäkringsvillkoren och premiedebiteringen som ock till själva uträknandet av ersättningsbeloppen.

*) Alternativt.

Redan för närvarande medgiver den gällande lagstiftningen en mångfald olika försäkringsformer, vilka särskilt vad de mindre arbetsgivarna angår avsevärt höja förvaltningskostnaderna. Det synes riks-försäkringsanstalten så mycket mindre lämpligt att nu införa ytterligare nya försäkringsvillkor — vilka i händelse av bifall till ifrågavarande yrkande skulle kunna komma att växla snart sagt obegränsat — som, på sätt såväl från riks-försäkringsanstaltens som från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida med styrka framhållits, frågan om vinnande av för-
enkling i riks-försäkringsanstaltens arbete måste anses nog så angelägen.

Riks-försäkringsanstalten får alltså hemställa, att här avsedda yrkande icke måtte föranleda någon åtgärd.

6)

Rörande denna punkt får riks-försäkringsanstalten instämma i det förslag Kungl. Maj:ts proposition i denna del innehåller.

Försäkringsrådet har emellertid i detta sammanhang av anförda skäl alter-
nativt föreslagit, att lagens 37 § måtte erhålla följande ändrade lydelse:

»37 §.

Intill dess — — — — — grunder;

dock att, där den skadade enligt förordningen angående bevilning av fast egendom samt av inkomst för nästföregående år taxerats för inkomst av kapital eller arbete samt denna inkomst överstiger femhundra kronor, den dagliga sjukpenningen skall utgå med en femhundradedel av inkomsten, dock högst med fem kronor, och i övriga fall med en krona;

samt att — — — — — statsmedel».

Med avseende å försäkringsrådets ifrågavarande förslag får riks-försäkringsanstalten till en början erinra, att detsamma icke avhjälpes den brist i nu gällande bestämmelser om pensionsavgiften såsom grund för sjukpenningens belopp under karenstiden, som ligger däri, att hänsyn icke toges till annan än under kalenderåret närmast före olycksfallet faktiskt uppburen inkomst av arbete. Genom detta förslag förbli alltså arbetare, som under sagda år av sjukdom eller för fullgörande av värnplikt eller av annan anledning, haft endast en obetydlig inkomst i samma ogynnsamma ställning som för närvarande.

Förslaget kommer också att i tillämpningen föranleda stora praktiska svårigheter och avsevärd omgång samt fördröja ersättningarnas utbetalande av den anledning, att, på sätt av försäkringsrådet även antytts, icke av utfärdad debetsedel omedelbart framgår, huruvida i det i bevilning för inkomst av kapital och arbete påförda belopp bevilningsfritt avdrag medräknats eller icke. Ytterligare omgång föranledes av det i jämförelse med det nu tillämpade systemet ej obetydliga besväret för försäkringsinrättningen med själva uträknandet av den sjukpenning, som för varje fall enligt förslaget skulle utgå. Det av försäkringsrådet föreslagna maximibeloppet för sjukpenningen, 5 kronor, finner riks-försäkringsanstalten även vara för högt i förhållande till det belopp, som efter karenstiden skulle komma att högst utgå och vilket utgör 4 kronor 38 öre.

Vill man alltså utan avbidan på den förändring i lagstiftningen i denna del, som med genomförandet av obligatorisk sjukförsäkring kan förväntas, nu söka vinna det med försäkringsrådets förslag avsedda syfte, synes detta enklare nås

genom att utan ändring för övrigt i lagens 37 § i den lydelse, densamma skulle erhålla enligt Kungl. Maj:ts proposition n:r 175, bestämmelsen i samma paragraf om att, därest den skadade ej påförts pensionsavgift, sjukpenningen skall utgöra 1 krona ersättes med ett tillägg i paragrafen av ungefär följande innehåll:

»37 §.

Intill dess särskild lag — — — — — grunder;
dock att den dagliga sjukpenningen skall utgå med följande belopp, nämligen:

a) en krona, om den skadade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring påförts pensionsavgift med tre kronor;

b) en krona tjugofem öre, om pensionsavgiften utgör fem kronor;

c) en krona sjuttiofem öre, om pensionsavgiften utgör åtta kronor;

d) två kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, ej uppgått till 1,800 kronor;

e) tre kronor femtio öre, om pensionsavgiften utgör tretton kronor samt den inkomst, på grund varav pensionsavgiften påförts, uppgått till 1,800 kronor eller mera;

samt att sjukpenning ej utgår, med mindre sjukdomen varat under mer än tre dagar efter dagen för olycksfallet.

Har den skadade ej påförts pensionsavgift, skall den dagliga sjukpenningen utgå med en femhundrededel av den inkomst av kapital eller arbete, för vilken den skadade enligt förordningen angående beviljning av fast egendom samt av inkomst för nästföregående år taxerats, dock högst med tre kronor femtio öre, eller därest den skadade ej taxerats för dylik inkomst, med en krona.

I fråga om ersättning — — — — — av statsmedel».

7)

Beträffande yrkandet 7) att från och med den 1 januari 1920 den i lagen stadgade försäkringen för skada till följd av olycksfall i arbetet endast skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten får riksförsäkringsanstalten anföra följande.

I sitt den 15 januari 1916 avgivna underdåniga utlåtande över ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande och förslag angående försäkring för olycksfall i arbete uttalade riksförsäkringsanstalten starka betänkligheter mot lagförslaget i vad det avsåg rätt för arbetsgivare att taga den lagstadgade försäkringen i vissa för ändamålet bildade ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag.

Riksförsäkringsanstalten yttrade härom bl. a. följande:

»Ur de försäkrades synpunkt kan man befara, att om enskilda försäkringsinrättningar tillåtas konkurrera med riksförsäkringsanstalten, detta kommer att leda till nedpressande av de från de enskilda försäkringsinrättningarna utgående ersättningarna. Det huvudsakligaste konkurrensmedlet mellan de olika försäkringsinrättningarna är nämligen premiens storlek. För att kunna erbjuda lägre premier än riksförsäkringsanstalten frestas de enskilda försäkringsinrättningarna att i genomsnitt giva mindre ersättningar än riksförsäkringsanstalten. Även om i en del fall klagomål häröver anföras hos försäkringsrådet och om också vissa kontrollåtgärder i fråga om de enskilda försäkringsinrättningarna införas, kan

dock därigenom ej förhindras, att dessa allt fortfarande söka i möjligaste mån knappa in på ersättningarna, i synnerhet som vissa bestämmelser i lagen kunna erbjuda jämförelsevis mera utrymme för olika avgöranden. Sådant kan ske genom, bland annat: allt för snäv tolkning av lagens bestämmelser i fråga om olycksfall och olycksfall i arbetet; bestämmande av för låg invaliditetsgrad, varvid även en nedsättning av endast några få procent kan innebära en betydlig besparing i fråga om kapitalvärdet; lämnande av mindre sjukpenning i stället för full sjukpenning; största möjliga inknappning på läkarvård och läkemedel; tillämpning av bestämmelserna i 27 § om utbyte av sjukhjälp eller livränta mot kapital utan vederbörlig hänsyn till den skadade. Profylaktiska åtgärder, vilka måste anses vara av synnerligen stor betydelse, komma ej att tillämpas i andra fall, än där direkt besparing kan antagas äga rum. Och även i övrigt kan man antaga, att sociala synpunkter alltför litet anläggas å försäkringen.»

Riksförsäkringsanstalten hemställde att *försäkringen* enligt den föreslagna lagen endast *skulle äga rum i riksförsäkringsanstalten*.

De erfarenheter, som riksförsäkringsanstalten sedan lagen den 1 januari 1918 trätt i kraft, med avseende på såväl riksförsäkringsanstaltens egen som de ömsesidiga bolagens verksamhet haft tillfälle göra, hava icke kunnat föranleda riksförsäkringsanstalten att i denna fråga intaga en annan ståndpunkt än den, som kommit till uttryck i riksförsäkringsanstaltens ovan återgivna uttalanden.

Detta har så mycket mindre kunnat ske som enligt vunnen erfarenhet den gällande olycksfallsförsäkringslagen med avseende särskilt på ersättningsbeloppens bestämmande efter den skadades årliga arbetsförtjänst lämnar utrymme för en vidsträckt fri prövningsrätt för försäkringsinrättningen.

Frestelsen för de arbetsgivarnes sammanslutningar, om vilka här är fråga, att genom ersättningsbeloppens nedpressande söka åstadkomma lägre kostnader för försäkringen ligger under dylika omständigheter så nära till hands, att en *fortlöpande kontroll* från statens sida över ersättningarnas bestämmande synes oundgänglig. En dylik fortlöpande kontroll för varje inträffad skada äger rum i Italien och har avsetts i Finland, vilka båda länder i avseende på dylika försäkringsbolag hava ett liknande system som Sverige. Försäkringsrådet har också i denna del framhållit, att rådet funnit att »i flera fall de grunder för skälighetsprövning, som i 9 § angivas, icke blott blivit tillämpade i tillbörlig utsträckning» ävensom att »vissa av arbetsgivarbolag fattade beslut onekligen giva anledning till anmärkingar».

Såsom av herr Eriksson i Grängesberg i hans motion framhålles, har också i flera fall rent av en politisk synpunkt fått göra sig gällande i den agitation, som av vissa arbetsgivarbolag bedrivs för att värva försäkringstagare. Motionären anför ett par yttranden i offentliga publikationer, enligt vilka riksförsäkringsanstalten »utgör en mera *statssocialistisk organisation*» och en »påtaglig ehuru indirekt fördel ligger däri, att försäkringspliktig genom anslutning till det ifrågasatta arbetsgivarbolaget *motverkar den statsocialism*, som i här föreliggande fall förkroppsligats i riksförsäkringsanstalten». Enligt vad riksförsäkringsanstalten även i övrigt har sig bekant, har det även förekommit, att denna synpunkt fått göra sig gällande i bolagens arbete för värvandet av nya delägare.

I fråga om inflytandet av arbetsgivarbolagens verksamhet på omfattningen av riksförsäkringsanstaltens förvaltning vill riksförsäkringsanstalten framhålla följande.

Av den nya lagen om försäkring för olycksfall i arbete har föranletts en vidlyftig förvaltningsapparat, isynnerhet för riks-försäkringsanstaltens del. Givetvis har riks-försäkringsanstalten låtit sig angeläget vara att vidtaga förenklingar av organisationen i den mån detta med hänsyn till lagens bestämmelser kunnat låta sig göra. Med hänsyn till kravet att om möjligt genomföra ytterligare förenklingar i syfte att nedbringa kostnaderna för riks-försäkringsanstaltens förvaltning har inom riks-försäkringsanstalten igångsatts en utredning i detta syfte. Visserligen är denna utredning ännu icke slutförd, men det har dock framgått, att ett nödvändigt villkor för åvägbringandet av ytterligare dylika förenklingar i arbetet för försäkringens genomförande är upphävande av rätten, åtminstone för vissa kategorier av arbetsgivare, att taga försäkring i ömsesidigt bolag, i förening med genomförandet för samma arbetsgivargrupper av enhetliga försäkringsvillkor. I första hand har riks-försäkringsanstalten härvid avsett arbetsgivare, som endast hava ett mindre antal arbetare anställda under året, s. k. mindre arbetsgivare.

För såväl större som mindre arbetsgivare gäller, att de i avsevärd utsträckning begagna sig av rätten att när som helst under löpande kalenderår övergå från riks-försäkringsanstalten till ömsesidigt bolag. Härav förorsakas såväl arbetsgivaren som riks-försäkringsanstalten ökat arbete och besvär, i det att arbetsgivaren måste lämna särskilda avlöningsuppgifter för den tid av året, då försäkringen varit gällande i riks-försäkringsanstalten, och riks-försäkringsanstalten å sin sida måste företaga en särskild reglering av ifrågavarande arbetsgivarers försäkringsavgift. Därtill kommer att hela försäkringsstocken härigenom blir utsatt för ständiga rörelser, varigenom den för förvaltningskostnadernas nedbringande önskvärda stabiliteten i försäkringsbeståndet blir omöjliggjord. Bolagen själva å sin sida hava i sina bolagsordningar i allmänhet stadgat, att försäkring skall uppsägas viss tid, en eller tre månader (i ett fall t. o. m. ett helt år) före kalenderårets utgång för att den skall få upphöra med utgången av samma kalenderår.

Någon särskild fördel för *arbetsgivaren* synes icke vara förenad med denna rätt, utan torde väl, därest överhuvud försäkring i ömsesidigt bolag skall fortfarande vara medgiven, från arbetsgivarernas synpunkt fullt tillräckligt vara, att sådan försäkring kan tecknas för *kalenderår*. Att detta skulle för försäkringens hela organisation vara en given fördel och bidraga till att stabilisera försäkringsstocken torde ligga i öppen dag. Riks-försäkringsanstaltens arbete på grund av dylika under löpande år inträffade överflyttningar av försäkringar från riks-försäkringsanstalten till ömsesidigt bolag är ingalunda obetydligt. I början av år 1918 inkommo ett stort antal anmälningar om arbetsgivarers inträde i ömsesidigt bolag. Under förra hälften av året avtog antalet sådana anmälningar för varje månad hastigt för att under årets senare hälft hålla sig obetydligt över 100 i genomsnitt per månad (frånsett anmälningar, som avsågo försäkring fr. o. m. 1919 års början). Under februari—april månader innevarande år har antalet dylika anmälningar uppgått till omkring 350 per månad och antalet visar f. n. icke tendens att sjunka.

Såsom herr Eriksson i Grängesberg i sin motion framhållit, har det här berörda förhållandet även av bolagen åberopats i av dem utgivna prospekt och broschyrer.

Att ändring i detta förhållande, såsom försäkringsrådet ifrågasatt, skulle kunna ske utan lagändring, förefaller riks-försäkringsanstalten osäkert. Ändringen måste i så fall vara beroende av vederbörande bolags samtycke, i form av en beslutad ändring i bolagsordningen. Enklare, lämpligare och säkrare torde detta

missförhållande kunna avhjälpas genom en lagändring, vilken riksförsäkringsanstalten för sin del finner vara synnerligen av behovet påkallad.

Försäkringsrådet anför i sitt yttrande över motionerna bl. a. att vissa olägenheter, som hava sin grund i befintligheten av ömsesidiga försäkringsbolag av nu ifrågavarande art, skulle kunna fullständigt undvikas genom ett samarbete mellan försäkringsinrättningarna. Riksförsäkringsanstalten vill för sin del helt ansluta sig till den uttalade önskvärldheten av ett sådant samarbete, vilket det varit och är riksförsäkringsanstalten angeläget att underlätta och befordra. Enligt riksförsäkringsanstaltens uppfattning kunna även olägenheterna i stor utsträckning undanröjas genom ett dylikt samarbete. Men någon verklig garanti för svårigheternas undanröjande kan icke härigenom vinnas, så mycket mindre som enligt riksförsäkringsanstaltens erfarenhet vissa bolag icke alltid äro benägna för ett sådant samarbete, utan tvärtom försvåra det och i en del fall även förhindra det. Detta har skett genom lämnande i stor utsträckning av felaktiga och ofullständiga uppgifter, genom underlåtenhet att i ett stort antal fall utan särskilda påminnelser av riksförsäkringsanstalten inkomma med svar å skrivelser och med av riksförsäkringsanstalten begärda uppgifter och meddelanden m. m.

Riksförsäkringsanstalten bifogar två inom riksdagen väckta motioner om viss ändring i lagen om försäkring för olycksfall i arbete sid. 1—25, samt angående riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1918, sid. 26—28).

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksförsäkringsanstalten ifråga om det under 7) angivna yrkandet för sin del tillstyrka bifall till detsamma.

Stockholm den 10 maj 1919.

J. MAY.

David Östrand.

H. v. Schulzenheim.

¹⁾ Här uteslutna.